

Samengaan
Het hoe en waarom van de samenvoeging van IKV en Pax Christi. pagina 3

Geweld tegen vrouwen
Ans Brandsma vertelt over een brochure binnen de PKN, de bespreking ervan in de synode en theologische voetangels. pagina 5

Bouwen geeft hoop
Dominicanen in Irak startten na de val van Saddam Hoessein een volksuniversiteit. Een verslag. pagina 8

Debat over Afghanistan-missie

Mark Akkerman

op basis van artikelen van Saskia Kouwenberg, Janny Beekman en Jan Schaake.

Op 2 februari besloot de Tweede Kamer in te stemmen met de uitzending van Nederlandse militairen naar het Afghaanse Uruzgan. Daaraan is een uitgebreid debat in met name de media en politiek voorafgegaan. Kerk en Vrede heeft zich, in het verband van het Platform Tegen de 'Nieuwe Oorlog', in dit debat gemengd.

De analyse die het Platform maakte concentreerde zich op drie punten. In de eerste plaats de feitelijke steun die met deze missie aan de Amerikaanse oorlogspolitiek wordt gegeven, met alle schendingen van het internationaal recht en mensenrechten van dien. Ten tweede de kritiek die vooral bij humanitaire organisaties is te horen dat van echte hulpverlening geen sprake kan zijn omdat echte hulpverleners 'zonder geweer' een plaatsvervangende schietschijf vormen voor de (militaire) 'hulpverleners met een geweer' en de hulp van de laatsten bovendien onderdeel is van een militaire strategie. Tenslotte het gevaar dat uitgezonden militairen in Uruzgan lopen, met name omdat de ISAF-missie en Operation Enduring Freedom in deze regio sterk door elkaar lopen en 'vredebewarende' militairen niet te scheiden zijn van gevechtstroepen in dezelfde provincie.

Activiteiten Platform Tegen de 'Nieuwe Oorlog'

In december verscheen een inhoudelijke notitie "Amerikaanse oorlogspolitiek, Afghaanse strijders en Nederlandse solidariteit". Op 22 december vond een kleine protestactie "Geen steun voor Amerikaanse oorlog" plaats in Den Haag, gericht tegen het voorgenomen besluit tot uitzending. De opkomst van ongeveer 50 mensen gaf wel aan dat het onderwerp voor het grote publiek wel speelde, maar weinig mobiliserend werkte. Voor het eerst spraken ook meerdere ouders van soldaten die mogelijk uitgezonden zouden gaan worden zich expliciet tegen de missie uit. Hun protest kwam ruimschoots aan de orde in de media, maar werd uiteindelijk gesmoord door intimidaties van de kant van de defensie.

Op 13 januari werd in Trouw het door leden van de coördinatiegroep van het Platform geschreven artikel 'Misplaatste solidariteit' geplaatst, waarin vooral de vanzelfsprekendheid van het humanitaire argument voor de missie aan de orde gesteld werd.

Op 30 januari vond in de Tweede Kamer een hoorzitting over de mogelijke uitzending naar Uruzgan plaats. Er kwam een vijftientigtal 'deskundigen' aan het woord, waarvan zo'n twintig (fervent) voorstander van de missie waren. Er was dus geen sprake van een uitgebalanceerd uitnodigingsbeleid. Alleen de spreker van de militaire vakbond van het FNV sprak zich tegen de uitzending uit. Met een artikel over deze eenzijdigheid, waaraan later het tv-programma Zembla ook aandacht besteedde, wist de coördinatiegroep van het Platform nogmaals de opiniepagina van Trouw te halen. Tijdens het debat over de troepen uitzending, op 2 februari, hielden ongeveer 100 mensen een demonstratie onder de leus 'Geen troepen naar Afghanistan' (zie foto).

Uiteindelijk stemden alleen D66, de SP, GroenLinks en PvdA-kamerlid Godelieve van Heteren tegen de uitzending.

Op het moment van schrijven van dit artikel werd net bekend gemaakt dat meer dan honderd soldaten weigeren deel te nemen aan de missie naar Uruzgan. Volgens de militaire vakbonden AFMP en ACOM twijfelen daarnaast nog zo'n duizend militairen over de missie en over hun loopbaan bij het leger. Tegelijkertijd zijn er door een Nederlandse F16 voor het eerst waarschuwingsschoten gelost in Afghanistan. De F16's werden ingezet om luchtsteun te geven aan Noorse ISAF-militairen die te maken hadden

steunt van harte het initiatief van de Stichting Nihad voor de oprichting van een vrouwenhuis in Kabul. De stichting schrijft hierover het volgende: "In Afghanistan hebben vrouwen geen rechten. Ze zijn geen individu, ze zijn bezit. Van de vader, de oudste broer, of van de echtgenoot. Die bepalen of ze het huis uit mogen, of ze wel of niet, meestal wel, een burka moeten dragen, of ze naar school mogen, kortom alles. Allemaal in het kader van de eer van de familie. In die zin zijn mannen ook slachtoffer van hun cultuur.

In de vrouwengevangenis zitten ook vrouwen die gestolen hebben. Vaak gaat het om eten voor het gezin.

En er zitten vrouwen, weggelopen uit de gewelddadige thuis-situatie, die door de politie daar zijn gebracht, omdat ze niet weten waar de vrouw anders onder dak te brengen. Ook zij zijn een schande voor de familie en lopen dus groot gevaar.

Vrouwen die vrij gelaten worden uit de gevangenis worden niet meer door de familie geaccepteerd en ook zij lopen grote kans vermoord te worden.

Om de noodzaak en de mogelijkheden van een vrouwenopvanghuis te onderzoeken waren twee bestuursleden van de Stichting Nihad in november 2005 in Kabul.

Tijdens een gesprek vroeg de minister voor vrouwenzaken in Kabul om een opvang te maken voor de vrouwen die uit de gevangenis worden ontslagen. Dat zouden we op termijn wel willen, maar we beginnen met weduwen en hun kinderen, omdat dat iets minder veiligheidsrisico's met zich meebrengt. Als we wat ervaring hebben en goed draaien, willen we bekijken of we aan het verzoek van de minister kunnen voldoen.

De weduwen (met hun kinderen) die wij nu gaan opvangen worden door vrouwenorganisaties geselecteerd. Het zullen die vrouwen zijn die opvang het meest nodig hebben.

De vrouwen zullen cursussen aangeboden krijgen, zodat ze na verloop van tijd zelfstandig in groepjes kunnen wonen en in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien. De kinderen zullen naar school gaan."

U kunt het werk van de Stichting Nihad steunen. Voor meer informatie kunt u bellen met Janny Beekman: 0595-572595 of mailen: janny.beekman@home.nl of st.nahid@freeler.nl

Desgewenst zijn zij altijd bereid om een dagdeel te verzorgen over de situatie van vrouwen in Afghanistan. Zie ook: www.nahid.nl
De genoemde notities zijn te vinden op de website van het Platform: www.platformtegennieuweoorlog.nl

Foto: Boyd Noorda (Socia Media)

met een demonstratie tegen de publicatie van spotprenten van de profeet Mohammed. Ook voor de poort van de basis van het Nederlandse Provincial Reconstruction Team in Afghanistan werd gedemonstreerd. Daarbij werden stenen naar soldaten gegooid. Een soldaat raakte lichtgewond toen hij een steen tegen z'n hoofd kreeg.

Op 18 maart organiseert het Platform Tegen de 'Nieuwe Oorlog' een alternatieve dodenherdenking, waarbij ook de slachtoffers van de oorlog in Afghanistan herdacht zullen worden. Op de achterpagina vindt u meer informatie over deze herdenking.

Vrouwenhuis

Naast de activiteiten in het kader van het Platform Tegen de 'Nieuwe Oorlog' worden ook andere activiteiten rond de situatie in Afghanistan ontwikkeld. Kerk en Vrede onder-

steunt van harte het initiatief van de Stichting Nihad voor de oprichting van een vrouwenhuis in Kabul. De stichting schrijft hierover het volgende:

"In Afghanistan hebben vrouwen geen rechten. Ze zijn geen individu, ze zijn bezit. Van de vader, de oudste broer, of van de echtgenoot. Die bepalen of ze het huis uit mogen, of ze wel of niet, meestal wel, een burka moeten dragen, of ze naar school mogen, kortom alles. Allemaal in het kader van de eer van de familie. In die zin zijn mannen ook slachtoffer van hun cultuur.

Vrouwen moeten ook hun mond houden en gehoorzamen. En als ze dat niet doen, dan vallen er klappen. Letterlijk en niet zuinig. Zoals in alle gebieden en situaties waar een conflict is of is geweest en veel armoede is, is ook in Afghanistan heel veel huiselijk geweld. Vrouwen kunnen niet aan dit huiselijk geweld ontsnappen door weg te gaan. Ze lopen dan groot gevaar vermoord te worden, omdat ze de eer van de familie schenden. Er blijkt een opvanghuis te zijn, waar ze tijdelijk terecht kunnen. Maar dan moeten ze toch weer terug, want zonder familie kan een vrouw niet overleven, tenzij in de prostitutie.

Sommige vrouwen zijn zo wanhopig dat ze zelfmoord plegen. Of hun grootste plaaggeest vermoorden. Deze vrouwen komen in de gevangenis. Zij zijn een grote schande voor de familie.

Dietrich Bonhoeffer 1906 – 1945

Harry Zeldenrust

In februari werd, onder meer met een dag in Utrecht en een congres in Polen, herdacht dat honderd jaar geleden, op 4 februari 1906, Dietrich Bonhoeffer werd geboren. Twee jaar lang zat deze Duitse dominee gevangen en op 9 april 1945 in het zicht van de bevrijding werd hij op gruwelijke wijze vermoord. Het is vijftig jaar geleden dat ik als student voor het eerst in aanraking kwam met het werk van Bonhoeffer. Een vriend gaf mij de Nederlandse uitgave van zijn brieven uit de gevangenis. Later koos ik Bonhoeffer als onderwerp voor mijn doctoraalscriptie. Hij heeft mij steeds weer geïnspireerd. Door mijn werk bij Kerk en Vrede had ik alle ruimte om in artikelen en lezingen bezig te zijn met het denken van Bonhoeffer.

Twaalf jaren

Toen Hitler in 1933 aan de macht kwam was Bonhoeffer werkzaam in Berlijn. Een dag na de machtswisseling hield hij een toespraak voor de radio waarin hij inging op het leidersbeginsel. Hij sprak over de gevaren die de jeugd bedreigen en zei ondermeer: Als de Führer tot een idool wordt en zich laat vereren, dan wordt de leider tot verleider. Op dat moment greep de censuur in. Bonhoeffer was kampioen van het vrije woord. In zijn preken protesteerde hij tegen hakenkruisvlaggen in de kerk en hij kwam openlijk op voor de Joden. Deze man, die zijn mond niet kon houden als het ging om recht en vrede, werd uiteindelijk tot iemand die de vluchtwegen naar Zwitserland beproefde en op zijn reizen contacten onderhield met tegenstanders van het derde rijk. Hij kwam terecht in de groep die een aanslag op Hitler voorbereidde. Toen moest hij wel zwijgen. Zelf vond hij dat eigenlijk huichelen. Hij schreef vanuit de gevangenis: "Wij waren de zwijgende getuigen van slechte daden, wij zijn door de wol geverfd, wij leerden de kunst te veinzen en te spreken met dubbele tong".

Dietrich Bonhoeffer

Het brengt hem tot de vraag: "Zijn wij nog wel bruikbaar ... Zijn we in staat om weer de weg te vinden naar eenvoud en eerlijkheid?"

Theologie – spreken over God

In verschillende brieven uit de gevangenis is Bonhoeffer bezig met het vraagstuk "God en de mondig geworden wereld". Voor hem was het nazidom een terugval in het oude heidendom. Men probeerde de mens onmondig te maken en maakte daarbij gebruik van een valse religie. Bonhoeffer schrijft: "Religieuze mensen spreken over God zodra hun menselijke kennis hen in de steek laat of zodra menselijke krachten tekort schieten". Dan is God een schijnoplossing, opvulling van de gaten in ons kennen en kunnen. En dat gaat ten koste van de mondigheid van de mens. "Wij moeten leven "etsi

Deus non daretur", alsof er geen God zou bestaan". Dat is geen ontkenning van God, maar juist een belijdenis voor het aangezicht van God. Deze visie van Bonhoeffer op God heeft mij geleerd om te breken met het geloof in een soort goddelijke macht, die alles bepaalt en bestuurt. Dat betekent ook dat wij voor het gebruik van macht en geweld nooit een beroep op God kunnen doen. De God die aan onze kant zou staan – "God on our side" – bestaat gelukkig niet. Want dat soort godsgeloof kweekt gewetenloze mensen. Waar het werkelijk om gaat heeft Bonhoeffer al voor de oorlog verwoord in "Navolging". Dat boek is één protest tegen de vreemdelingenhaat van die tijd. Gerechtigheid is niet het opkomen voor de volksgenoot, maar is recht doen aan de vreemdeling. Toen was dat een nieuw geluid en het lijkt weer

hard nodig om daar naar te luisteren.

De kerk of de wereld

Bonhoeffer groeide in de jaren dertig naar het pacifisme toe. In zijn preken komt de geweldloosheid aan de orde en keert hij zich tegen de vergelding. Hij koestert het verlangen om naar India te gaan en kennis te maken met Gandhi en de praktijk van de geweldloze actie. Hij was ook nauw betrokken bij de oecumenische beweging. Op een conferentie in het Deense Fanø sprak hij over kerk en volkerenwereld. Zijn woorden zijn een protest tegen het feit dat Duitsland de Volkenbond had verlaten en vooral tegen de kerkelijke goedkeuring daaraan. De nationale kerken zijn onmachtig om de vrede te bewaren. Hij pleit voor een wereldkerk die haar kinderen de wapens uit handen neemt en de oorlog

verbiedt. Vrede op aarde is geen probleem, maar een gebod voor deze tijd, zegt hij.

Bonhoeffer raakt steeds meer verwickeld in de strijd in Duitsland zelf. Hij is actief betrokken bij het ontstaan van de Belijdende Kerk, die een tegenwicht bood tegen de nazi-gezinde Deutsche Christen. Zijn zorg is, dat het ook in het kerkelijk verzet toch weer gaat om eigen overleven. Voor hem gaat het niet om de kerk, maar om de wereld. Steeds duidelijker wordt voor hem de plicht om op te komen voor de Joden en alle slachtoffers van de terreur. Een predikantschap in Londen en een verblijf in Amerika breekt hij af omdat hij bij zijn volk wilde zijn in de moeilijke keuzen.

Verzet

Maar in Duitsland wordt duidelijk dat het onvoldoende is om te protesteren, er zal daadwerkelijk iets gedaan moeten worden om de machinerie van het kwaad te stoppen, om "een spaak in het wiel te steken". Deelname aan het verzet zag hij als plicht tegenover een volgende generatie. "De laatste vraag is niet: hoe verlaat ik als held het toneel, maar hoe zal de volgende generatie verder leven". Geweld was voor Bonhoeffer geen vanzelfsprekendheid en hij zocht er geen rechtvaardiging voor. Hannes de Graaf hield ons vroeger voor: "De rechtvaardiging van het geweld is erger dan het geweld zelf". Dat is in de lijn van Bonhoeffer. Hij heeft eens vrede en veiligheid tegenover elkaar gesteld. Wij noemen die begrippen vaak in één adem alsof ze bij elkaar horen. Voor Bonhoeffer gold: vrede moet gewaagd worden, is een groot waagstuk en laat zich nooit zeker stellen. In zijn keuze voor het verzet liet hij ook eigen zekerheden en eigen veiligheid achter zich, eenvoudig omdat er gekozen moest worden.

Harry Zeldenrust was
studiesecretaris van Kerk en Vrede
(1974-1999)

Redactioneel

Op deze plek willen we afscheid nemen van Mark Akkerman, die weggaat bij Kerk en Vrede. Hij heeft in deze startfase de eindredactie gedaan van de Vredesspiraal en bovendien veel artikelen geleverd. We willen hem hartelijk danken voor zijn inzet en alle goeds wensen in zijn nieuwe baan bij Campagne tegen Wapenhandel. De actualiteit gebiedt, dat we weer enkele artikelen hebben die melding doen vanuit gebieden in oorlog. De eigen Nederlandse betrokkenheid is er gelukkig een met méér gezichten dan enkel

dat van een militaire "missie". Ook die wordt overigens onder de loep genomen. Naast de steun aan een concreet project in Afghanistan en in Irak willen we u echter vooral ook wijzen op de activiteiten die in maart in Nederland plaatsvinden en waaraan u van harte bent uitgenodigd deel te nemen: 8 maart een verzoek van Iraanse vrouwen, en de actieweek tegen discriminatie en intolerantie van 18-25 maart, met als start een dodenherdenking drie jaar na het begin van de oorlog in Irak. Overigens is ook geweld tegen vrouwen wereldwijd actueel en vult de agenda van de PKN. Twee theologische reflecties tenslotte die hun eigen betekenis

hebben in een verscheurende wereld. En in deze Vredesspiraal ook weer een Overcome.

de redactie

Rondom DE cartoons

Europese media en politici benadrukten in de commotie rondom de cartoons over de profeet Mohammed de waarde van de vrije meningsuiting. Kerk en Vrede pleit ervoor, om dan in Nederland maar eens de discussie te openen over de samenhang tussen die vrijheid en machtsposities. Aan sommigen is heel wat meer ruimte gegeven binnen dat grondwettelijke recht dan aan vele anderen. Deze waarde, die

sinds een jaar zo emotioneel wordt verdedigd door opinionleaders(!), wordt veelvuldig geschonden.

Als vredesbeweging kunnen we er ook niet omheen, aandacht te vragen voor de realiteit dat de meeste commotie ontstond in een oorlogsgebied, waar "wij", het westen, de aanvallende of de dreigende vijand zijn. Regeringsleiders en religieuze leiders ginds mogen dan wel het volk ophitsen, het zijn wel leiders die vanuit "het westen" ultimatum krijgen aangezegd of al troepen in hun land hebben. Gegeven, waardoor veel volken ginds inmiddels diepe emoties hebben tegen het westen.

UITDAGEND EN AANVULLEND

Over het samengaan van Pax Christi en IKV

Piet Vliegenthart

Enkele maanden geleden werd bekend dat Pax Christi Nederland en het Interkerkelijk Vredesberaad (IKV) samen gaan. Wat zijn daarvan de achtergronden, tot hoever strekt dit samengaan zich uit? Wat hoopt men met dit samengaan te bereiken? Over deze en andere vragen werd een gesprek gevoerd met de directeurs van beide organisaties, Jan Gruiters (Pax Christi) en Jan van Montfort (IKV).

Het is op een regenachtige maandagmorgen dat ik in Overvecht op de fiets stap en mij richting Hoog Catharijne begeef. Daar, temidden van de vele winkels, bevindt zich het onlangs gerenoveerde centrum van Pax Christi. Ik heb begrepen dat het kantoor van het IKV daar te zijner tijd bij zal intrekken. In dit centrum heb ik een afspraak met Jan Gruiters en Jan van Montfort om meer aan de weet te komen over het samengaan van twee organisaties die in Nederland verreweg de grootste op het gebied van de vrede zijn.

Hoe ver zijn de plannen?

In een open en plezierig gesprek is mijn eerste vraag hoever de plannen om samen te gaan zijn gevorderd. Jan van Montfort neemt het voortouw bij het beantwoorden van deze vraag. In oktober is een intentieverklaring getekend waarin het voornemen wordt uitgesproken om tot een vergaande samenwerking te komen, waarbij het gaat om een integratie van de beide werkorganisaties. Daarnaast zouden de beide zogenaamde "identiteitsdragers" blijven bestaan. Er wordt dus geen fusie beoogd. Na die intentieverklaring, waarin ook werd aangegeven hoe het integratieproces zou moeten verlopen, is door Pax Christi een referendum onder de leden gehouden. Bij het IKV zijn de lidkerken en de

donateurs geraadpleegd. Hierbij is inmiddels gebleken dat het samengaan aan beide kanten door velen van harte wordt ondersteund. Vervolgens is er een contourennota over organisatie, prioriteiten, identiteit(en) e.d. verschenen die aan de beide besturen is voorgelegd. De volgende stap is nu een gezamenlijk meerjarenplan, dat ook van belang is met het oog op subsidie van de overheid. Een dergelijk plan wordt eens in de 4 jaar bij het ministerie van Buitenlandse Zaken ingediend. Het is de bedoeling dat de integratie vanaf 1 januari 2007 een feit is. Belangrijk is dat ook bij het personeel, op de werkvloer dus, de plannen tot samengaan weerklank en instemming hebben gekregen. Wel brengt een samengaan als dit altijd ook onrust teweeg als het gaat om de toekomst van werk en functie van een ieder persoonlijk. Voor sommigen is de verhuizing naar Utrecht vanwege het woon-werk verkeer vervelend, voor anderen juist weer prettig. Gelukkig ligt het centrum van Pax Christi heel centraal. Jan Gruiters vertelt dat er over de inrichting van de kantoren van Pax Christi door een geïntegreerde werkorgani-

gaan. Waarom samengaan? Jan Gruiters schetst de achtergrond. Het motief tot integratie ligt in de complexe en taai aard van het vredesvraagstuk. Je loopt beide tegen dezelfde lastige vragen en uitdagingen aan. Met het bundelen van de krachten wordt drieërlei beoogd: 1. vergroting van politieke impact, 2. verbreding van het draagvlak en 3. verdieping van de kennis. Juist de inhoudelijke insteek betekent dat de integratie ook in de eigen organisatie op een brede steun kan rekenen. Op de vraag waarom een integratie juist nu plaats vindt en niet al veel eerder, wordt geantwoord dat dit misschien al wel eerder had gemoeten. Bij een zaak als deze is echter ook vaak sprake van een zekere mate van toevalligheid, een samenkomen van gunstige factoren. Wanneer met het oog op beleid en subsidie een nieuw strategisch 4-jarenplan wordt opgesteld, is er in ieder geval een geschikt moment om samen te gaan.

Verschillen

Welke verschillen zijn er tussen Pax Christi en het IKV en hoe wordt tegen die verschillen aangekeken? Jan Gruiters:

satie nog niet echt is nagedacht. Voor eventueel nodige aanpassingen zullen in later stadium plannen gemaakt worden. Pax Christi telt 33 werknemers en het IKV 26, onder wie een aantal parttimers. Tot nu toe is echter met name aandacht besteed aan de inhoudelijke kant van de zaak. De wens tot samengaan is niet ingegeven door financiële overwegingen, bijvoorbeeld de noodzaak om te bezuinigen, ook al zullen er straks waarschijnlijk enkele functies dubbel blijken te zijn.

Motieven

Een goed moment om juist op dat inhoudelijke nader in te

loog met politiek en ministerie. Hierin kan men elkaar echter heel goed aanvullen. Er zijn nog andere verschillen en Jan van Montfort beaamt:

tie met de andere vredesorganisaties zoals Kerk en Vrede naar de mening van beide directeurs niets veranderen. Men wil graag blijven samen-

"Daar ligt in ieder geval een deel van de meerwaarde aan deze samenwerking, om vanuit de omgang met verschillen te leren hoe we ons vredeswerk beter en effectiever kunnen maken".

Waar het IKV meer werkt in de Balkan en de Kaukasus, is Pax Christi meer betrokken bij Afrika en Latijns-Amerika. Samen werken beide organisaties in het Midden-Oosten. Ook is de bril waarmee men naar de conflicten kijkt verschillend. Het IKV is meer gericht op burgerbewegingen en op bestuurlijke aspecten. Pax Christi werkt aan lokale verzoeningsprocessen maar heeft ook oog voor de gevolgen van de verspreiding van wapens en de economische kanten van geweldsconflicten en houdt zich daarom meer bezig met het belang van grondstoffen en het opereren van multinationals. Die verschillende kijk wordt ingegeven door de specifieke context. Neem Afrika: daar spelen burgerbewegingen een geringe rol en is vaak nauwelijks sprake van een bestuurlijk georganiseerde samenwerking. Daar domineert vooral het economisch belang dat diverse partijen kunnen hebben bij het voortduren van oorlog. In de Balkan ligt dat anders. Daar gaat het meer om waarheid en verzoening. Juist het samengaan van de beide vredesorganisaties kan betekenen dat over en weer op een andere manier naar de diverse brandhaarden gekeken wordt en er van elkaar wordt geleerd. Ook op deze manier zouden zij elkaar kunnen aanvullen en verrijken.

Kerk en Vrede

Het samengaan zal aan de rela-

werken. Ze benadrukken dat er veel waarde wordt gehecht aan het contact met andere organisaties zoals Kerk en Vrede, juist met het oog op de democratisering van het vredes- en veiligheidsbeleid.

Landelijke oecumene...

Het is eigenlijk wel bijzonder dat er nu sprake is van een samengaan. In Nederland staat de oecumene landelijk op een laag pitje. De kerken zijn in de eerste plaats bezig te overleven en houden zich met name met interne zaken bezig. Is het geen teken van hoop dat juist op zo'n moment de twee grootste kerkelijke vredesorganisaties besluiten hun krachten te bundelen? Ik krijg niet de indruk van de beide directeurs dat dit direct op de voorgrond heeft meegewogen bij de plannenmakerij. Het wordt wel beschouwd als een "mooi bijeffect"! Tot slot: over een nieuwe naam is nog niet nagedacht. Daar zal met wijsheid mee moeten worden omgegaan want de grote naam bekendheid van zowel Pax Christi als het IKV is een groot goed.

Het gesprek wordt afgerond. Door de beide "Jannen" wordt ik vriendelijk uitgeleide gedaan tot bij de ingang van het Pax Christicentrum. Dat geeft mij de gelegenheid om hen beiden er nog even gekleurd op te zetten: op de foto tegen de achtergrond van de schitterende vrede tekeningen die daar sinds kort te zien zijn. "Vrede is cool!", zo staat daar te lezen.

Foto onder is Jan van Montfort en rechts Jan Gruiters

Jan Schaake

In het begin van de oorlog tegen Afghanistan ontstond nogal wat ophef toen bleek dat de Amerikaanse bommenwerpers ook voedselpakketjes afwierpen, in dezelfde gele verpakking als de clusterbommen die, tegen alle internationale verdragen in, werden ingezet.

Hoe extreem dit eerste voorval ook mag zijn, de vermenging van militaire en humanitaire activiteiten die hiermee werd ingezet zijn sindsdien kenmerkend voor het verloop van de oorlog in Afghanistan.

Breder veiligheidsbegrip

Bij de besluitvorming over de uitzending van Nederlandse militairen naar Uruzgan was voortdurend verwarring of het nu om een gevechtmissie gaat of om wederopbouwactiviteiten. "We gaan niet om te vechten, maar we gaan om te helpen," bezweert de minister van defensie. En wie de wervingsfilmpjes van de verschillende krijgsmachtonderdelen op de televisie ziet langskomen ziet inderdaad een dankbaar gestemde, Nederlands sprekende, dus zjuist teruggekeerde Afghaan en een groepje trots poserende militairen, die dat land toch maar mooi weer hebben opgebouwd. Onze krijgsmacht bestaat kennelijk uit ontwikkelingswerkers, die schooltjes en melkfabriekjes bouwen voor de lokale bevolking. Toch vormt de missie naar Uruzgan de zwaarstbewapende militaire missie uit de Nederlandse geschiedenis. Al dat wapentuig krijgen ze niet voor niets mee. Het zijn in ieder geval ontwikkelingswerkers met een geweer. Om zichzelf te beschermen, maar ook

om allerlei gewapende partijen te bestrijden.

De vraag dringt zich op: gaat het om die schooltjes of om de militaire opdracht. Uiteindelijk gaat het natuurlijk om scholen en andere voorzieningen voor de lokale bevolking, maar wie in de stukken duikt ziet dat het schooltjes-bouwen door de militairen in de eerste plaats de militaire opdracht moet dienen. Het gaat daarbij om 'force protection': bescherming van de legermacht. Op het eerste gehoor klinkt dat vreemd, want voor die bescherming hebben ze toch die hele wapenuitrusting meegekregen? Ook de krijgsmacht realiseert zich echter dat de beste bescherming bestaat uit het winnen van vertrouwen bij de lokale bevolking. Eigenlijk is dat een notie die we juist als vredesbeweging tegenover de militaire doctrine stelden: contacten aangaan, vertrouwen winnen, samen dingen opbouwen en al doende vijandschap overwinnen om tot duurzame veiligheid te komen. Een breder veiligheidsbegrip, noemden we dat.

Die vredesstrategie is nu tot een tactisch truukje omgebouwd. Een nieuwe vorm van camouflagepakken. Maar of dat ook werkt? Hoe zal een lokale bevolking vertrouwen in jou stellen als je continu een geweer achter de hand hebt? De theorie van force protection en vertrouwen winnen wordt overschaduwd door het vertrouwen in de bewapening en de weerstand die dat oproept. Hoeveel schooltjes ze ook bouwen, de buitenlandse militairen blijven voor velen onder de lokale bevolking indringers met een eigen agenda. Men ziet naast de wortel die hen voorgehouden wordt ook de stok die achter de hand gehouden wordt. De weerstand tegen deze dubbele houding van de militairen keert zich overigens ook tegen de humanitaire hulpverleners. Deze ongewapende hulpverleners vormen dan het gemakkelijkste doelwit. Juist in Afghanistan zijn veel medewerkers van

De vermenging van veiligheid en ontwikkeling

Rode Kruis en Artsen zonder Grenzen doelwit van aanslagen. De laatsten trokken zich daarom al terug.

Vaag ontwikkelingsbegrip

In de jaren '90 werd op de Balkan geëxperimenteerd met civiel-militaire samenwerking (CIMIC). Militairen en hulpverleners kwamen elkaar regelmatig tegen en een zekere overlegstructuur tussen legermacht en hulporganisaties werd als nuttig ervaren. In Afghanistan, overigens ook in Irak, is CIMIC echter verworpen tot de uitvoering van hulpwerk door militairen ter ondersteuning van de militaire operationele doelstellingen. Ook als nu, zoals bij de missie in Uruzgan, wordt gesproken over het inschakelen van hulporganisaties bij de wederopbouw, gaat het om wederopbouwactiviteiten in het kader van de militaire opdracht. Een school is een school, maar het is van belang of deze gebouwd wordt om de lokale bevolking te paaien of om recht op onderwijs voor iedereen te realiseren. In een tamelijk fundamentalistische provincie als Uruzgan kan dit verschil grote gevolgen hebben bijvoorbeeld voor de toelating van meisjes op die schooltjes.

Voor de minister van ontwikkelingssamenwerking lijkt dit geen probleem. Al gaat het om militaire doelstellingen, zij betaalt deze CIMIC-activiteiten uit de 0,8% zuiver ontwikkelingsgeld. Veiligheid is namelijk een ontwikkelingsdoel geworden. Zoals ontwikkeling

niet mogelijk is zonder goed onderwijs, is het ook niet mogelijk zonder veiligheid, aldus de minister. Het huidige kabinet heeft zich, in de allerlaatste zin van het regeerakkoord, tot doel gesteld om militaire operaties in ontwikkelingslanden onder die 0,8% te laten vallen. Dan hebben we het over mijnen ruimen en andere ontwapeningsprogramma's en over geld aan met name Afrikaanse regeringen om hen in staat te stellen bijvoorbeeld een Afrikaanse vredesmacht naar Darfur te sturen.

Bij ontwikkelingssamenwerking gaat het om een eerlijker, rechtvaardiger verdeling van de bestaansmiddelen in de wereld. Gewapende conflicten komen vooral voort uit onvrede met onrechtvaardige verdelingen. Daarom is ontwikkeling eerder een voorwaarde voor veiligheid, dan andersom. De vraag moet gesteld: betekent het Stabiliteitsfonds van het ministerie van ontwikkelingssamenwerking, of de Afrikaanse vredesfaciliteit van de Europese Unie niet feitelijk steun aan Afrikaanse regeringen om met militaire veiligheidsmaatregelen onrecht in stand te helpen houden? In een kritische analyse van al deze maatregelen, die de afgelopen jaren in een stroomversnelling tot stand zijn gekomen, stelt de Europese koepel van oecumenische ontwikkelingsorganisaties, APRODEV, zichzelf dan ook voortdurend de vraag: 'om wiens veiligheid gaat het eigenlijk?' Die van de mensen daar, in het Zuiden, of die van

de mensen hier, in het Westen? Ook dringt zich de vraag op: om wiens ontwikkeling en welvaart gaat het eigenlijk?

Veiligheid of ontwikkeling

Dat militairen zich met hulpverlening bezighouden en dat ontwikkelingssamenwerking veiligheidsmaatregelen financiert heeft allebei te maken met de snel opgekomen idee dat veiligheid en ontwikkeling veel met elkaar te maken hebben. Nu hebben vredesorganisaties altijd betoogd dat vrede en gerechtigheid onlosmakelijk verbonden zijn. Maar vrede zien als vrucht van de gerechtigheid, is iets anders dan in het ontwikkelingsbeleid vooral je eigen veiligheid nastreven. Als vrede de vrucht moet zijn, zal het er toch om gaan die gerechtigheid na te jagen. Zonder ander oogmerk. Zonder het streven om ontwikkeling tot instrument te maken van veiligheid.

In het laatste geval blijft ons eigen belang centraal: net genoeg ontwikkeling om onze veiligheid veilig te stellen. Volgens de afgewezen Europese Grondwet was het Europees ontwikkelingsbeleid zelfs deel van het Europees Buitenlands en Veiligheidsbeleid.

Maar ook als anti-oorlogsgeschetste ontwikkelingen willen we op 13 mei bespreken, in het gemeenschappelijk middagdeelte van onze ALV samen met de internationale oecumenische vredesdienst Eirene, de Doopsgezinde stichting Wereldwerk voor solidariteit en vrede en mogelijk nog één of twee andere organisaties. U bent van harte welkom (zie agenda).

De hierboven geschetste ontwikkelingen willen we op 13 mei bespreken, in het gemeenschappelijk middagdeelte van onze ALV samen met de internationale oecumenische vredesdienst Eirene, de Doopsgezinde stichting Wereldwerk voor solidariteit en vrede en mogelijk nog één of twee andere organisaties. U bent van harte welkom (zie agenda).

Jan Schaake is algemeen secretaris van Kerk en Vrede

Een stem uit de kathedraal

Mario Coolen

Het door Yosé Höhne-Sparborth samengestelde boekje over bisschop Arnulfo Romero van San Salvador is een initiatief van de Vereniging voor Theologie en Maatschappij en de theologische uitgeverij Narratio. Centraal staan de laatste drie jaren uit het leven van Romero, de periode waarin hij als aartsbisschop van San Salvador vanuit de kathedraal onverschrokken zijn stem liet horen. De 'beking' van de behoudende Romero vond plaats in maart 1977, toen zijn vriend, de jezuïet Rutilio Grande, werd vermoord. Dat mo-

ment luidde voor Romero een breuk in met de wereld van regering, militairen en rijken. Voortaan zou zijn leven als bisschop en pastor in dienst staan van de arme en onderdrukte bevolking van El Salvador. Door zondag na zondag bijbelteksten te verbinden met de dagelijkse praktijk van armoede en onderdrukking en door aanwezig te zijn op plekken waar de vele doden werden betreurd, werd Romero door woord en daad een levende incarnatie van de bevrijdingstheologie. De verzamelde citaten uit de geschriften en toespraken van Romero confronteren de lezer ook vijftientig jaar na de na moord op de aarts-

bisschop met een stem die helder en bevrijdend blijft klinken. De ervaring met groepen in El Salvador hebben de auteur ervan overtuigd dat de persoon en de theologie van Romero tot op de dag van vandaag als een belangrijk richtsnoer worden ervaren. Bovendien kan een verdieping op de vraag wat Romero in Latijns Amerika zo actueel houdt leiden tot theologisch zelfonderzoek in Europa en tot een nieuwe bezinning op de utopische hoop.

Mario Coolen is studietsecretaris van Solidaridad

Yosé Höhne-Sparborth, Een stem uit de kathedraal - Bisschop Romero en zijn volk (1917-1980), 80 blz. Uitg: Narratio, Gorinchem, 2005. ISBN 90 5263 537 4 € 7,00

Geweld tegen vrouwen

Mark Akkerman

Afgelopen najaar werd in de synode van de PKN de brochure 'Geweld tegen vrouwen' raakt ons allemaal' besproken. Ans Brandsma is projectmedewerkster van Kerkinactie binnenland. Zij vertelt over de brochure, over de bespreking in de synode en over andere projecten rond geweld tegen vrouwen.

Hoe is de brochure tot stand gekomen?

Het is begonnen met een rapport van het vrouwenbureau van de Lutherse Wereldfederatie. Dit rapport is in tientallen talen vertaald. Ik heb de Nederlandse vertaling gemaakt. In december 2004 werd dit rapport behandeld door de Lutherse Synode en aanvaard. Besloten werd dat het Lutherse smaldeel van de PKN het zou aanbieden aan de synode. Tegelijkertijd werd op basis van het rapport de brochure gemaakt, als gespreks-handreiking voor plaatselijke gemeentes.

Hoe reageerde de synode van de PKN op deze brochure?

Er is een dagdeel aan besteed, in kleine groepen werd het besproken. Er werd unaniem uitgesproken dat geweld tegen vrouwen zonde is. Toch is de brochure in de huidige vorm niet aangenomen, omdat met name het theologische hoofdstuk te kort door de bocht werd bevonden door een deel van de synode. Er moest meer aandacht besteed worden aan bezwaren die in de rechterflank van de kerk leven met betrekking tot gelijke rechten voor mannen en vrouwen.

Men wil het gesprek aanzetten bij het scheppingsverhaal: 'mannelijk en vrouwelijk schiep Hij hen' uit het boek Genesis. Daaruit blijkt dat man en vrouw gelijkwaardig zijn. Opmerkingen in met name het Nieuwe Testament zoals dat de vrouw moet zwijgen in de gemeente, zijn erg cultureel bepaald.

De brochure richt zich op legitiematie van machtsverhoudingen tussen mannen en vrouwen. Zulke machtsverhoudingen vormen de achtergrond van geweld.

Dus het ging puur om het theologische deel?

Ja. Over de rest was iedereen het wel eens. Ook dat de kerken daar een taak in hebben. Men had alleen moeite met het bijbels-theologische hoofdstuk.

Wat gaat er nu gebeuren met de brochure?

Het Moderamen zorgt voor een aanvulling van dat hoofdstuk, daarna komt de brochure weer in de synode aan de orde. Als er dan groen licht gegeven is, gaat de brochure naar alle gemeentes. Want het is wel degelijk de bedoeling dat er over gediscussieerd wordt om ogen te openen.

In dat kader zeggen sommige synodeleden terecht dat het theologische deel van de brochure op weerstand zou kunnen stuiten bij meer behoudende gemeentes. Men wil vermijden dat zij de brochure terzijde schuiven.

Daarom is het belangrijk dat in de brochure duidelijk wordt dat er is nagedacht over de verschillende manieren waarop gedacht wordt over de verhouding man-vrouw.

Als je het genoemde verhaal uit Genesis als vertrekpunt neemt, zeg je dan ook niet dat mannen en vrouwen verschillende rollen hebben?

Nee, gelijkwaardigheid staat centraal. Dat wil niet zeggen dat mannen en vrouwen geen verschillende entiteiten zijn, maar er is geen hiërarchische verhouding. In Genesis zijn in feite twee scheppingsverhalen

Traditionele interpretaties lezen het tweede scheppingsverhaal als legitiematie voor onderwerping van vrouwen. Het eerste scheppingsverhaal sluit hiërarchie uit.

Huiselijk geweld, uit: Niet bang voor geweld foto Karel Knispel

te vinden: het andere verhaal spreekt over vrouw als geschapen uit een rib van de man. Daarom wordt soms beweerd dat de vrouw een afgeleide is van de man en onder hem staat. Het verhaal dat in de brochure als uitgangspunt genomen wordt geeft daar geen ruimte voor.

In de bijbel heb je ook te maken met culturele inbedding, met het denken over vrouwen in de oosterse cultuur destijds. Vanuit de feministische theologie is er vaak op gewezen dat aandacht voor deze sociaal-cultureel-economische achtergrond ontbreekt als bijbelverhalen van de kansel komen.

Wat wordt dan onder geweld verstaan?

In de brochure wordt geweld tegen vrouwen gedefinieerd als: 'Elke daad van geweld op basis van sekse, die resulteert of kan resulteren in lichamelijke, seksuele of psychologische schade aan of lijden van vrouwen, inclusief het dreigen met

dit soort gewelddaden, dwang of willekeurige vrijheidsberoving, ongeacht of dit plaatsvindt in het openbaar of in de privé-sfeer'. Deze definitie is overgenomen van de 4e Wereld-vrouwenconferentie in Beijing in 1995.

En concept van gelijkwaardigheid betekent niet dat er niet vastgehouden wordt aan een traditioneel rollenpatroon (de vrouw thuis, de man verdient de kost). Beperkt dit vrouwen niet in hun ontplooiing, en is dit uiteindelijk ook niet een vorm van geweld?

Ja. De afgelopen 30 jaar is dit natuurlijk op de helling gekomen, maar er is nog steeds een hang naar een traditioneel rollenpatroon, omdat dit 'van nature' zo zou zijn. Bovendien is er sprake van een verschil in waardering; er is een sterke maatschappelijke onderwaardering voor onbetaalde zorgarbeid die door vrouwen gedaan wordt.

Het 'ingeschapen' verschil tussen mannen en vrouwen wordt vertaald in ongelijke maat-

schappelijke waardering. Dat geeft het begrip 'gender' aan; het duidt op de politieke, sociale en culturele aspecten in de machtsverhouding. Een heel complex van factoren bepaalt die verhoudingen. 'Gender' is zo ingewikkeld als 'militair-industrieel complex'. Ook de taal is nog steeds doordrenkt met noties van mannelijkheid en vrouwelijkheid, met een uitgesproken positieve waardering voor woorden als 'mannentaal' en 'mannenwerk'.

Gebeuren er behalve het uitbrengen van deze brochure nog andere zaken?

Er is een netwerk binnen de PKN dat zich richt op de strijd tegen huiselijk geweld, primair geweld tegen vrouwen en meisjes. Een deel van dat netwerk houdt zich ook bezig met situaties waarin godsdienst een rol speelt bij incest. Verder bestaat er een interkerkelijk samenwerkingsverband SMPR (Seksueel Misbruik in Pastorale Relaties). Daarbij gaat het weer heel duidelijk over het machtsaspect wanneer ambtsdragers of predikanten in pastorale relaties seksueel intiem worden met hun gemeenteleden. Het is een netwerk van hulpverleners die slachtoffers bijstaan, ook over hoe ze een klacht moeten indienen. Daarnaast heeft het netwerk een protocol ontwikkeld over hoe een kerkenraad moet omgaan met een situatie van misbruik; hoe ze zo'n zaak zorgvuldig kunnen behandelen.

Als het gaat om vormen van structureel geweld, zoals economisch geweld, dan zie je bijvoorbeeld dat de Arme Kant van Nederland speciale aandacht heeft voor vrouwen en armoede, en ook voor kinderen en armoede.

De buitenlandafdeling van de PKN heeft veel projecten die zich richten op vrouwen en kinderen, met name in Afrika en Azië. Het gaat dan bijvoorbeeld om opvang in post-oorlogssituaties en voorzieningen als blijf-van-mijn-lijfhuizen. Dat is hard nodig, want het zijn steeds vrouwen en kinderen die door alle partijen verkracht en misbruikt worden. Ook vrouwenhandel is een belangrijk issue.

De Ark van Noach

Islam en Dialoog had breed uitgenodigd voor een boottocht op de dag van Ashoera, 10 februari. Van Kerk en Vrede namen drie personen deel. In Amsterdam was de rondvaart door het stadsdeel van het IJ. Met 200 mensen genoten we van de Ashoerasoep en begrepen we wat Ashoera is: herdenken van het "landen" van de Ark van Noach, de soep eten die Noach maakte van de laatste etensresten. Maar deze dag is meer: er worden tien historische gebeurtenissen herdacht rond tien profeten in de islam: Adam, Noach, Job,

Abraham, Jacob, Jozef, Mozes, David, Jonas, Jezus. Katholieken zouden zeggen: een soort Allerheiligen. Er was veel ruimte voor ontmoeting, maar er werden ook enkele korte toespraken gehouden. Het interreligieuze publiek (moslim, christen, joods) kreeg te horen dat Amsterdam een soort Huis van de Islam wil bouwen, waarin de veelkleurigheid zichtbaar wordt. Er was meer goed nieuws: Stichting Agora,

Wormerveer, die 23 bijzondere scholen beheert (protestant-christelijk en katholiek) is de interculturele weg opgegaan om een islamitische school te redden die te weinig leerlingen had voor haar voortbestaan. Waar media weinig belang aan hechtten. Wie meer wil weten: www.agora-zaanstreek.nl. Maar de boottocht was fantastisch.

YHS

Overcome is een werkblad voor gemeenten en parochies met het oog op het door de Wereldraad van Kerken uitgeroepen Oecumenisch Decennium 2001-2010 'To Overcome Violence' en is een initiatief van de *werkgroep Kerken* van Kerk en Vrede. Het verschijnt twee keer per jaar bij het blad Vredesspiraal. Eindredactie: sjon donkers.

geweld en tegengeweld

Wout van der Spek

Er zijn in de bijbel meerdere verhalen over geweld. Zo is de aanleiding voor de vloed in het zogenaamde zondvloedverhaal: 'de aarde was vol geweld' (Gen.6,13). En een verhaal over een groteske macho Goliath, wiens wapenuitrusting tot in detail beschreven wordt en die de kleine David wel eens even mores zal leren (1 Sam.17). Of over Amalek, die een groepering aanvoert met duidelijk fascistoïde trekken en die het op gevulchte slaven gemunt heeft (Ex.17). En zo is er ook een verhaal dat ik *het principiële verhaal over geweld en tegengeweld* zou willen noemen:

Exodus 2, 11-14

In die dagen werd Mozes groot.

Hij ging uit tot zijn broeders en zag op hun lasten hij zag een Egyptisch man een Hebreeuwse man slaan, één van zijn broeders

12 Hij wendde zich hierheen, daarheen en zag geen man. Hij sloeg de Egyptenaar en verborg hem in het zand.

13 Hij ging uit de tweede dag, daar! Twee vechtende Hebreeuwse mannen.

Hij zei tot de schurk:

Waarom sla jij je makker?

14 Die zei:

Wie heeft jou aangesteld als overste en richter over ons?

Zeg je hiermee mij te doden, zoals jij gedood hebt de Egyptenaar?

Mozes begon te vrezén, hij zei: Voorwaar, dit woord / deze zaak is bekend geworden.

Het verhaal bestaat uit een opschrift (11a) en twee scènes (11bc.12 en 13.14) die op elkaar betrokken moeten worden.

samen leven = samen wonen

- mogelijkheden voor interreligieuze dialoog -

Samen leven = samen wonen is een project in Bos en Lommer dat buurtbewoners helpt bij hun inzet voor een leefbare wijk. Een initiatief van de Diaconie van de Protestantse Gemeente Amsterdam, samen met de stichting Ihsan, het Islamitisch instituut voor maatschappelijke activering. 22 mei 2005 is het startsein gegeven tijdens een bijeenkomst, waar meer dan tweehonderd vrijwilligers uit alle geledingen van het stadsdeel aanwezig waren. *

Overcome 'verbindende religies'

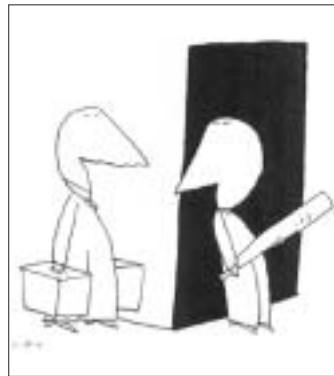
In deze tijd waarin religies niet altijd even positief in het nieuws komen, willen we elkaar de vraag stellen welke positieve rol religies kunnen spelen in het interculturele debat. Wout van der Spek geeft een theologische verdieping bij het verhaal uit Exodus 2 waar Mozes in de problemen komt als hij geconfronteerd wordt met geweld veroorzaakt door macht- en cultuurverschillen. Vervolgens kunt u lezen hoe men zich in de wijk Bos en Lommer als christenen en moslims gezamenlijk inzet voor een leefbare wijk. Tot slot het project Kerkspeelpleinen dat kerken oproept om hun plein om te toveren tot een plaats van ontmoeting van culturen.

Opnieuw een nummer dat uitnodigt tot bespreking in uw gemeente of parochie, in een werkgroep of leerhuisavond. De suggesties en gespreksvragen staan er dus om het gesprek op gang te brengen én te houden.

lees - voor u verder leest - het verhaal hardop voor, en vertel elkaar wat u opvalt en welke vragen het verhaal bij u oproept

scène 1

Mozes is een arme Hebreeër (een nomade), opgevoed aan het hof van de farao. De kinderen van Israël zijn tot slaaf gemaakt omdat de farao bang was dat ze de overhand zouden krijgen. Daartoe laat hij alle jongetjes in de Rivier verzuiwen, maar Mozes wordt toevallig gered door de dochter van de farao.

Dit gegeven heb je nodig om te begrijpen dat Mozes, groot geworden (vs.11), op zoek gaat naar zijn wortels. Daarop wijst ook het woord 'broeders'. Hij geneert zich niet voor hen, in tegendeel, hij ziet ze staan zoals ze er aan toe zijn: hij ziet hun lasten - het woord voor slavenarbeid, een Egyptenaar slaat een Hebreeër. En dergelijke ongelijke machtsverhouding genereert geweld. Mozes ziet het. En er is geen mens in de buurt om te redden en dan ben je dus pas goed verloren. Hier slaat het verhaal echter om want er is namelijk ook geen mens in de buurt die kan zien wat Mozes gaat doen. Zijn scherpe blik doet

hem naadloos handelen, er is geen ruimte tussen wat hij ziet en gaat doen. Hij sloeg de Egyptenaar blijkbaar iets te hard, bedoeld of onbedoeld, want er volgt: en verborg hem in het zand.

scène 2

Ik sprak van een principieel verhaal. Omdat er sprake is van *cultuurverschil* (nomade tegenover geciviliseerd) en *machtsverschil* (slaaf - vrije). Beide zijn bronnen van geweld.

Maar er is meer. Want de 2e scène stelt vragen bij de 1e: nu zijn er twee vechtende Hebreeuwse mannen terwijl we nog in ons hoofd hebben dat Mozes uitging naar zijn broeders, die dus meteen bevestigd worden of zij wel echt broeders zijn.

Vervolgens komen er een paar belangrijke bijbeltheologische woorden. 'Schurk' als tegenstelling van 'rechtvaardige'. En 'makker', meestal vertaald met 'naaste'. Maar 'makker' geeft beter aan waar het om gaat: niet om ruimtelijk (na, nader, het naast), maar geestelijk nabij-zijn. Makker als weggenoot, in potentie een vriend of vriendin. En tenslotte 'richter', een charismatische bevrijderfiguur.

Mozes grijpt opnieuw in en richt zicht tot de schurk. Hoe hij weet wie de schurk is? Dat kan maar op één manier: hij ziet wie er boven ligt en er niet afgaat. Maar de schurk verdedigt zich: 'Wie heeft jou aangesteld als_', hetgeen klinkt als: waar bemoei je mee? Maar deze woorden hebben een meerwaarde: waar haal je het eigenlijk vandaan, door wie of wat ben je gemachtigd je ermee te bemoeien? Een vraag naar een mandaat dus. En vervolgens: 'Zeg je hiermee mij te doden_?' Opnieuw een meerwaarde: als wij iemand als schurk aanwijzen, betekent dat dan zijn dood? Zo ging het immers in de eerste scène?

Zo wordt een ernstige vraag gesteld bij Mozes' eerste gewelddadige verzet. Hij heeft een mandaat (!) nodig en een andere vorm van strijd. Dat wordt hem niet moralistisch voorgehouden, nee, hijervaart de noodzaak ervan in de 2e scène. Dat hij de Hebreeërs ziet zoals zij er aan toe zijn is zijn grote verdienste. Maar dat er geen ruimte zit tussen zijn engagement en handelwijze, daar zit 'm de kneep. Hier moet overleg plaats vinden, medestanders gevonden worden, nadenken tot je hersens kraken, en dan pas iets ondernemen.

hoofd- en neventonen

Er staan in de bijbel gewelddadige verhalen, zoals genoemd aan het begin. Geweld verschijnt echter telkens in de marge van iets anders dat de toon zet en het geweld tot bijzaak maakt. Als lezer moet je daarom hoofdtoon en neventonen met elkaar laten communiceren. En, soms moet je er rekening mee houden dat de bijbelverhalen per definitie, (want ze werden voorgelezen!) iets toneelmatig hebben. Op het toneel laat je zien dat iemands weg dood loopt door hem / haar dood te laten gaan. Tot slot: er is een gebed van Oosterhuis dat ik nog al eens in de kerk gebruik, daar staat een zinnetje in, waarvan ik erg ben gaan houden: 'Wees in ons de afkeer van geweld'.

Ds.W.van der Spek is predikant in Delft

gespreksvragen

- Verplaats u eens in Mozes en vraag uzelf af hoe u gereageerd zou hebben in beide gevallen. (tip: speel het verhaal als bibliodrama)
- Tegen welke vragen loopt u aan als u kiest voor 'een onderliggende partij' in de huidige tijd? Pas deze vraag zowel toe in internationaal verband als in uw eigen woon- en levensituatie.

interreligieuze dialoog

Meer dan ooit hebben kerken te maken met het naast elkaar bestaan van verschillende geloofsvormen. Contacten tussen kerken en moskeeën zijn echter schaars en vaak incidenteel. De diaconie van de Protestantse Gemeente Amsterdam vroeg zich af of zij hieraan een specifieke bijdrage kon leveren vanuit de diaconale opdracht zich te willen verbinden met mensen in de marge. De vragen sloten voor Ihsan aan bij de opdracht om op een nieuwe manier moslimkaderleden te mobiliseren op sociale vraagstukken zoals multiculturaliteit, verantwoordelijk burgerschap en het bestrijden van armoede en uitsluiting. Ihsan had in Amsterdam al ervaring opgedaan en een netwerk opgebouwd, onder-

meer in het project 'zusterschap moslimvrouwen'. De twee organisaties vonden elkaar in een levensbeschouwelijke, gelovige achtergrond en een praktische oriëntatie, gericht op concrete ondersteuning van mensen. Voor het project werd een benadering gezocht die zich niet alleen richtte op kennismaking met de religieuze aspecten van elkaars leven, maar vooral op het concreet aan de slag gaan, daar waar mensen wonen en leven en aansluiten bij wat zij willen en kunnen.

bruggenbouwers

Gekozen werd voor Bos en Lommer vanwege de bevolkingsopbouw én vanwege eerdere ervaringen die de organisaties in die wijk hadden opgedaan. De mensen in deze wijk

maken zich zowel ongerust om de achterstelling van de wijk en haar bewoners als over het gebrek aan een samenhang tussen de verschillende bevolkingsgroepen. Veel mensen hebben alle energie nodig om het hoofd boven water te houden. Hen rest maar weinig veerkracht om de ander te ontmoeten. Het belang van kennismaking wordt alom gezien, maar aan een eerste ontmoeting wordt meestal geen vervolg gegeven. Soms lijkt de wijk zo op een 'eilandenrijk'. Wat ontbreekt zijn dus bruggenbouwers, mensen die in staat zijn een verbinding tussen al deze eilanden tot stand te brengen.

religie als bindmiddel

Het project ondersteunt buurtbe-

woners in hun werk voor de buurt en stimuleert een gezamenlijke inzet. De hoop is dat daarin de levensbeschouwelijke inspiratie van de deelnemers niet een scheidslijn, maar een bindmiddel kan worden. Zo kan men zicht krijgen op de manier waarop religie het doen en laten beïnvloedt van de mensen die in Bos en Lommer wonen en leven. In de Abrahamitische geloofstradities zijn veel elementen te vinden die voor de ander herkenbaar zijn, zowel in de bronnen van Bijbel en Koran als in de sociale ethiek van islam en christendom. De uitdaging in dit project is of men deze bronnen ook werkelijk kan aanspreken; of er een gemeenschappelijke taal kan groeien en een vertrouwensomgeving waardoor een gedeelde inzet voor de wijk wordt gestimuleerd.

praktisch

De kern van het project werd geformuleerd in een samenhangend drieluik: het vergroten van weerbaarheid van bewoners, het ondersteunen van vrijwilligers en hun organisaties, en het bevorderen van ontmoeting en samenwerking. Het project richt zich daarmee op individuele buurtbewoners en hun gemeenschappen.

- In samenwerking met vrouwenorganisaties worden vrouwen die

om allerlei redenen niet kunnen deelnemen aan het dagelijks leven ondersteund door vrijwilligers.

- Met meiden die een huiskamerproject organiseerden voor hun leeftijdgenoten die met problemen thuis te kampen hebben werd een stichting opgericht, gericht op allochtone meiden en jonge vrouwen: 'Vangnet voor meiden'.
- Ook is een platform ontstaan van (vooral) Marokkaanse jongeren die de negatieve beeldvorming willen doorbreken. Als eerste stap legden ze bezoeken af aan vergader tafels, bijeenkomsten in parochies en op het werk tijdens de lunch.

Hieruit is een debatserie 'Bos en Lommer aan het woord' ontstaan dat wellicht maandelijks gaat plaatsvinden.

- Een ander initiatief van het project is het Interreligieus Beraad. Dit beraad organiseerde tijdens de Ramadan een viertal Iftar-bijeenkomsten. Deze Ramadan is een succesvolle start geworden van een activiteitscampagne, waar moslims en christenen het voortouw nemen in het organiseren van ontmoetingen, kennismaking en samenwerking.* Het Beraad nam ook initiatief tot een voedselbank die waarschijnlijk in het voorjaar operationeel zal worden. En de Turkse jongerenvereniging MGT heeft namens het Beraad plannen uitgewerkt voor een bezoekproject aan gedetineerde jongeren.
- Daarnaast wordt gewerkt aan een vrijwilligersvacaturebank voor Bos en Lommer. Ontmoeting en samenwerking worden daarnaast actief bevorderd via de kerken en moskeeën.

Meer informatie over het project bij Arend Driessen (a.driessen@diaconie.org), Fatiha Errafay (f.errafay@zonnet.nl) en op de website www.diaconie.org

* Ter afsluiting van de dag werd het boekje "Vrijwillig in Bos en Lommer, voor binding

en solidariteit" gepresenteerd, waarin een twintigtal vrijwilligers uit Bos en Lommer werden geportretteerd. Het boekje is voor € 5,- (excl. verzendkosten) verkrijgbaar op het secretariaat van het project: Prins Hendriklaan 16, 1075 BC Amsterdam, tel. 020 - 67 61 552, of via de website: www.diaconie.org onder reactieformulier.

* Van de Ramadanbijeenkomsten is een verslag met foto's gemaakt onder de titel: 'Jij en ik kunnen het verschil maken'. Het verslag is te vinden op dezelfde website en voor € 5,- te bestellen.

Gespreksvragen/suggesties:

- Samen met uw diaconie kunt u inventariseren welke vormen van vrijwilligerswerk er in uw wijk bestaan en of er een vorm van ondersteuning en samenwerking wenselijk is. Zo kunt u de betrokkenheid op elkaar in uw wijk vergroten.
- Heeft u ook wel eens het gevoel dat men in uw wijk op eilandjes leeft? Welke concrete mogelijkheden ziet u voor (interreligieuze) samenwerking?
- Welke mogelijke bruggebouwers in uw wijk kent u?
- Beleg samen met andere religieuze instanties een avond over levensbeschouwing als bindmiddel, en bespreek of er concrete gezamenlijke activiteiten uit voort kunnen komen.

KERKSPEELPLEIN

Marijke Katsburg

Wij mensen hebben dromen. En soms kunnen we die navertellen en tot uitvoer brengen. Zo had iemand een visioen van kerkpleinen waar kinderen speelden. Het plein voor of naast de kerk opeens geen parkeerplaats meer, maar een veilige, gezellige ontmoetingsplek. Niet alleen op zondag maar de hele week - voor iedere toevallige voorbijganger, elk kind, elke buurtbewoner.

Project Kerkspeelplein is een oecumenisch initiatief van de Protestantse Kerk in Nederland (PKN), in samenwerking met Jantje Beton. Wij dagen kerkelijke gemeentes van alle gezindten uit, om op een frisse manier naar de (letterlijke) plaats van de kerk in de buurt te kijken: wat zou er kunnen gebeuren om van het kerkplein een echte ontmoetingsplaats te maken?! Een plek waar kinderen welkom zijn om te spelen, een plek waar jong en oud op een bankje kan neerstrijken. Veel kerken hebben die ruimte en hier is de kans om van je kerkplein een bijzondere plek te maken!

initiatief nemen

Wie en wat heb je nodig? Mensen die het initiatief willen nemen, die zich verbonden voelen met de kerk en het kerkspeelplein, en die bereid zijn om er iets moois en duurzaam van te maken. Bijvoorbeeld jongeren binnen de gemeente, of pensio'nado's die dit een leuk initiatief vinden.

den. De catechesegroep, club en clubleiding of een gemeentelid dat zich aangesproken voelt. Dan gaat 't over de inrichting én het gebruik van het kerkspeelplein: zet je er alleen een bankje neer en een vrolijke plantenbak, of ga je bijvoorbeeld het jeugdwerk van de kerk zo nu en dan op je eigen kerkspeelplein voortzetten? Zo'n werkgroepje is de eerste stap op deze spannende hinkelbaan.

voorbeelden

In Den Haag bijvoorbeeld, daar voelt de Valkenboskerk zich uitgedaagd. Met een pittig werkgroepje wordt gewerkt aan de herinrichting van het plein naast de kerk. Nu staat er nog een stevig hek tussen plein en openbare weg, met een groot slot erop. Maar het plan is om voortaan elke dag na schooltijd het hek open te zetten voor alle kinderen van de buurt. Er is namelijk groot gebrek aan veilige buitenspeelplekken in deze drukke volksbuurt, de Haagse wijk de Eskamp.

"Aan 't hek tussen straat en plein moet in elk geval iets gebeuren, en het oude fietsenhok moet gesloopt. Oh, en die blinde muur is zo vreselijk grauw. Laten we daar bomen neerzetten, met een gezellige boombank er omheen. En aan de buitenkant van het hek kunnen we duidelijker maken wat voor kerk dit is en wat hier allemaal gebeurt, bijvoorbeeld met vitrines of een mooie tekst op de muur."

"We willen wel rekening houden met de naderende (binnen)verbouwing van de kerk, maar daar willen we niet helemaal op wachten. Dus we stellen voor om ons plan in twee

fases uit te voeren. In fase 1 willen we een container vullen met allerlei aantrekkelijk speelgoed. En het plein alvast een beetje aankleden, bijvoorbeeld met werelddelen van watervast multiplex en een mooie tekst over wereldkinderen op de muur in graffiti. We kunnen de jongeren uit onze kerk en uit de buurthuizen betrekken bij het versieren van het plein."

samenwerking met de moskee

Als thema voor het kerkspeelplein heeft de werkgroep heel toepasselijk voor wereldkinderen gekozen. En om dat thema te onderstrepen komt er veel meer kleur op het kerkplein. En wordt er samenwerking gezocht met de moskee aan de overkant. 't Kerkspeelplein past wat dat betreft prima in andere ontwikkelingen binnen de gemeente, zoals contact leggen met de islamitische gemeenschap in de buurt en elkaar ontmoeten door gespreksavonden, maaltijden en buiten spelen!

Ook in Cuijk (Noord-Brabant), Hilversum en Amsterdam (Noord-Holland), Den Haag en Lexmond (Zuid-Holland), Terschelling (Friesland), Soest, Utrecht en Leersum (Utrecht), en Almelo (Overijssel) zijn kerkelijke gemeentes momenteel bezig met het ontwikkelen van een kerkspeelplein.

ondersteuning?

Kerkspeelplein helpt gemeentes bij het ontwikkelen van een kerkspeelplein. Dat doen we via de website www.kerkspeelplein.nl een handleiding die later dit jaar verschijnt, met de ervaringen van een aantal

heel verschillende gemeentes. Via de regionale dienstencentra kan je ondersteuning vragen. Voor medefinanciering bestaat er 't projectfonds Kerkspeelplein, in beheer bij Jantje Beton. Verder zijn er afspraken met een leverancier van speelattributen. Deze firma levert materialen met een aantrekkelijke korting en denkt bovendien mee om tot een verantwoorde inrichting te komen. Dat betekent bijvoorbeeld dat er rekening wordt gehouden met onderhoudsvrij materiaal, veilige hoogtes waar geen extra voorzieningen voor nodig zijn en stijlvolle ontwerpen die passen bij de uitstraling van het kerkplein. In onze optiek is een kerkspeelplein trouwens niet een plek met klimrekken of wipkippen. We gaan voor speelaanleidingen, bijvoorbeeld een plantenbak met een brede rand, waar je op kunt zitten, of overheen kunt lopen. Of een rijtje bomen, een muurtje, gekleurde bestrating of een design kuilkring en een rijtje stapstenen...

Hoe staat het met de buitenruimte rondom jullie kerk? Is er al plaats voor ontmoeting en samen spelen? Begint het al te kriebelen als je denkt aan een kerk-speel-plein? Ga dan aan de slag! Meer informatie over de mogelijke metamorfose van kerkplein naar kerkspeelplein is te vinden op www.kerkspeelplein.nl of neem contact op via het secretariaat van Jeugdwerk Protestantse Kerk in Nederland: tel. 030-880 1503.

Marijke Katsburg is projectleider van het project Kerkspeelplein,

suggestie: open kerkplein

Om inspiratie op te doen, behoeftes te peilen en aandacht voor dit idee is een open dag op het kerkplein of in de kerktuin een goed idee. Hebben jullie bijvoorbeeld al een afsluiting van het seizoen in gedachten? Of een leuk startprogramma na de zomer... Gebruik deze keer eens bewust de buitenruimte van de kerk voor je programma. Probeer uit wat daar allemaal mogelijk is. Nodig bijvoorbeeld ook de buurt uit en denk samen eens na hoe jullie kostbare ruimte ingezet zou kunnen worden voor het welzijn van de buurt. Dat zou toch mooi zijn: jullie plein een gastvrije ontmoetingsplek... Zijn jullie al in een wat verder stadium nodig dan ook plaatselijke politici, jeugdwerkbambtenaren en welzijnsorganisaties uit voor zo'n open dag.

COMMENTAREN VAN EEN DOMINICAAN UIT IRAK

“Een regering moet straten bouwen, het VOLK moet sterk zijn”

Tussen alle ontstellende nieuws uit Irak kunnen we als Kerk en Vrede nu iets goeds melden.

De dominicanen in Irak vatten in 2003 na de val van Saddam Hoessein onmiddellijk het plan op om met een volksuniversiteit te starten ter ondersteuning van het democratiseringsproces en om de dialoog tussen de diverse groepen in Irak te stimuleren en ondersteunen.

Vanwege de vele gewelddadigheden werd het plan telkens bijgesteld, en inmiddels werkt men aan een digitale versie van de volksuniversiteit. Om dat te realiseren is er echter ook veel geld nodig: goede computers, een generator vanwege de constante stroomuitval, en voor drie jaar salarissen van technici en vertalers. Het is Kerk en Vrede uiteindelijk gelukt om langs vier instanties de benodigde \$ 120.000 bijeen te krijgen.

In de val

Wel zijn de dominicanen ook begonnen met de bouw: “Er moet gebouwd worden, dat geeft hoop. Als niemand meer durft te bouwen, versterkt het de angst en moedeloosheid. Bouwen is pastoraal werk.” Toen Yousif Thomas Mirkis ons afgelopen jaar bezocht, werd hem gevraagd “Vindt u ook dat de Amerikanen weg moeten uit Irak of moeten ze blijven?” Mirkis antwoordde: “Stel me die vraag niet. Uw politiek dilemma is een andere dan het onze.”

“In Irak zitten we in een val. We zijn blij dat de Amerikanen ons van Saddam Hoessein verlost hebben, maar we weten ook dat ze daarbij eigen belangen hebben. We zijn tegen de Amerikaanse bezetting van Irak, maar tegelijkertijd zorgen zij ervoor dat terroristische groepen de

Pater Yousif Thomas Mirkis – foto: Katholieke Vereniging voor Oecumene

macht in Irak niet overnemen. Dat is ons grote dilemma. Jullie hebben je eigen politieke problemen en dilemma's: dat de wereld vergeven is van de dictators, maar dat alleen tegen die dictators wordt opgetreden die het Westen in de weg zitten. Dat is jullie politieke strijd waar wij in Irak natuurlijk wel mee te maken hebben, maar waar we zelf niets aan kunnen doen. En ons dagelijkse probleem is jullie dilemma niet. Vraag mij met mijn problemen niet om mijn eigen dilemma te vergeten en positie te kiezen in jullie strijd.”

Wijsheid nodig

In een ander gesprek liet Mirkis zich ontvallen: “De VS kwamen niet voor de olie. Ze kwamen voor de globalisering, voor de olieprijs. Onder Saddam was een vat olie nooit duurder dan \$20,-. Nu is een vat al \$60! Wie bepaalt die stijging?”

“Nee, olie is niet de wezenlijke discussie voor ons, dat is alleen maar de strijd om de recht-

vaardiging. Wij zitten intussen wel in het schip. Het is nu een chaos in vier provincies van Irak, het is er zo gevaarlijk dat we de mensen niet eens durven uit te nodigen om bij elkaar te komen voor vorming en gesprek. We gaan dat nu digitaal doen, want we moeten hard werken aan democratische vorming. We hebben wijze, rustige politici nodig die zich niet laten opjatten. Zo iemand als Al Sistani, die is door de christenen voorgedragen voor de Nobelprijs voor de vrede.

Maar ook het volk heeft nu veel wijsheid nodig. Al die aanslagen bewerken veel paniek en angst. Het is heel eenvoudig om groepen tegen elkaar uit te spelen. Christenen denken dat zij speciaal slachtoffer zijn, en westerse kranten nemen dat graag over. Moslims schamen zich voor hun godsdienst, denken dat die speciaal gewelddadigheid bewerkt.”

“Als priester ben ik er niet alleen voor de christenen, dat zou zinloos zijn. Ik heb een

taak in Irak, een verantwoordelijkheid tegenover het hele volk. Christenen wil ik trachten kalm te houden: het hele volk is in gevaar, niet alleen christenen. We moeten gezamenlijk de wijsheid vinden om dit te overleven. Moslims maak ik helder dat christenen ook met veel geweld geschiedenis geschreven hebben. Het is nu zaak dat we elkaar respecteren; dat ik de moslims respecteer als moslims, en zij mij als christen. Dat is wat we nu te leren hebben, daar ligt nu mijn grootste verantwoordelijkheid. Niet in politieke stellingnamen.”

“We wensen ook geen sterke regering, dat hebben we al gehad. Een regering moet straten bouwen, het volk moet sterk zijn. Daaraan moeten we werken. Irak moet weer opgebouwd worden, in alle betekenissen van het woord. Ik schat dat we er acht of tien jaar voor nodig hebben.”

Wat is democratie?

“We moeten helder maken wat democratie betekent. Het be-

tekt niet dat je partijen schept die vechten om het grootste stuk van de koek. Dat is geen democratie, dat is gewoon oorlog.

Democratie is niet vechten om het grootste stuk koek. Democratie is de koek delen. Een meerderheid die haar wil oplegt aan een minderheid is geen democratie. Dat is wat wij nu heel hard moeten leren aan onze mensen, anders raakt Irak verscheurd. Er zijn teveel gewelddadige krachten. Als het alleen terroristen van binnen Irak waren, zouden we het wel aankunnen. Maar ze komen ook uit de buurlanden, en die buurlanden vinden het best dat het in Irak een chaos is.”

“En dan hoop ik natuurlijk dat de Amerikanen hun belofte waar maken. Als ze dat doen, als ze democratie brengen, dan zullen ze ook gaan als wij zeggen dat ze moeten gaan.”

Yousif Thomas is een typisch voorbeeld van veel Iraakse leiders, vrouwen zowel als mannen. Ze zijn gehard in het uithouden van bijzonder moeilijke omstandigheden, ze zijn niet zomaar uit op de snelste en kortste weg naar een toekomst: dat is niet perse de beste weg. Ze zijn tevens getraind in het inschatten waar hun gesprekspartner staat, dat was overlevingskunst. En Yousif Thomas Mirkis is een van die mensen, die deze kunst nu inzet om zich niet te laten manipuleren.

Voor wie in Irak woont, is de toekomst niet zo simpel als “Amerikanen moeten weg” of “Amerikanen moeten blijven”. Dat zijn geen slogans waarmee je als volk van 23 miljoen mensen een weg vindt uit het ideologische, strategische, bouwtechnische, ethnische, religieuze en economische mijnenveld waarin Irak is veranderd. Als je in de val zit, is een versimpelde analyse levensgevaarlijk. -

YHS

Vredeswerkers in Irak gegijzeld

Julian Volz

Op 29 november zijn in Irak vier mensenrechtenactivisten van het Christian Peacemakers Team (CPT) gegijzeld. Het CPT, dat sinds 2002 in Irak aanwezig is, ziet zijn taak vooral in het openbaar maken van schendingen van mensenrechten, met name in gevangenis. Daar behoort martelen inmiddels tot de dagelijks praktijk, wat we in ieder geval weten sinds de berichten over Abu Ghraib.

Bovendien faciliteert het CPT contacten tussen de lokale bevolking en lokale en internationale mensenrechtenorganisaties. Door hun geweldloze inzet voor gerechtigheid in Irak hebben ze veel respect bij het Iraakse volk verworven. Daarom is het voor velen ook onbegrijpelijk waarom exact deze groep is gegijzeld. Bij de oproepen tot vrijlating sloten zich dus niet alleen allerlei voor de hand liggende groepen aan, maar ook veel islamitische en Palestijnse organisaties. Zelfs een in Engeland ver-

oordeelde moslimextremist liet weten dat het CPT belangrijk werk uitvoert. Omdat één van de gegijzelde CPT-leden, Norman Kember, een heel actief lid van de Engelse IFOR-afdeling is, begon ook Kerk en Vrede een ondersteuningsactie voor de gegijzelden. Wij zijn ons bewust dat de door de Nederlandse regering gesteunde derde Irak-oorlog voor een deel aan het lot van de vredeswerkers heeft bijgedragen. Daarom vroegen we in een persbericht dat via de IKON werd verspreid vooral

gewone burgerorganisaties en islamitische regeringen om te pogen de gegijzelden vrij te krijgen.

De gegijzelnemers stelden een ultimatum tot 10 december om alle gevangenen in Irak vrij te laten. Pas op 21 januari is er weer een video, waarop de vier vredesactivisten levend te zien zijn, via Al-Jazeera naar buiten gebracht. De eisen van de gegijzelnemers zijn nog steeds onduidelijk.

De nieuwste ontwikkelingen zijn via de homepage van Kerk en Vrede te volgen.

Julian Volz is Duits dienstweigeraar, werkzaam bij Kerk en Vrede en Eirene

Vasten en Ramadan

Yosé Höhne-Sparborth

Tijdens de Ramadan najaar 2005 hadden de zusters van De Voorzienigheid in het verzorgingshuis Bosbeek/Heemstede een tafel staan met informatieve boeken over de Ramadan. En ze nodigden een moslim uit voor een gesprek.

Ömüz Tas werd bereid gevonden op een ochtend te komen vertellen wat voor hem Ramadan betekent. Ömüz werkt in Amsterdam en is lid van Islam en Dialoog. Opvallend in het gesprek waren eigenlijk vooral de wederzijdse belangstelling en het wederzijdse respect. De zusters waren zeer onder de indruk van de innerlijke rust en overtuiging waarmee een relatief jong mens spreekt over zijn geloof en wat bepaalde gelovige praktijken voor hem betekenen. Ömüz van zijn kant was geraakt door de interesse van deze relatief oude vrouwen en voor allen was er een ervaring van elkaar ook nabij zijn.

Versterven

De islamitische Ramadan en het christelijke vasten hebben dan ook iets gemeenschappelijks. In het islamitische vasten krijgt beteugelen centrale aandacht; beteugelen van de nefs. De nefs, een Arabisch woord dat zelf betekent, is een centrum in de mens waar zich de aandriften bevinden die het voortbestaan van de mens in stand houden. Door de aanwezigheid van de nefs heeft de mens behoefte om te eten, te drinken en zich voort te planten maar ook om zich te bewijzen tegenover anderen en zich met name in materieel opzicht verder te ontplooiën en rijkdom te vergaren. Het evenwicht beteugelen van de nefs is een belangrijke voorwaarde voor de overleving en instand-

Ramadan betekent ook 40 dagen lang elke avond feest

houding als individu en als soort. Treedt de nefs buiten dit evenwicht dan berokkent hij diens eigenaar en zijn omgeving schade, zowel in lichamelijk als in geestelijk opzicht. Dit komt in de buurt van het christelijke versterven. "Offertjes brengen" leerden we als katholieke kinderen: de vroomheid verdiepen en de lusten leren beheersen. Het is in katholieke kring ook bij uitstek de tijd van nadenken over je zonden, biechten en schoon schip maken. Precies dit nu zijn de twee aspecten die in Koran en overleveringen kort en bondig zijn benoemd: "O gij gelovigen, het vasten is jullie voorgeschreven zoals het degenen die voor jullie waren was voorgeschreven, opdat gij vroom zult zijn." (2/183) En: "Voor alles is er een vorm van reiniging. Het vasten is de reiniging van het lichaam." Reiniging en vroomheid. Dat hebben Ramadan en vasten gemeen. Toch zijn het proces van de Ramadan en dat van de vasten zeer verschillend, ook al omdat voor veel christenen dat persoonlijke proces van reini-

ging nauwelijks nog betekenis heeft.

Dank om en Herinnering aan heil van Godswege

Moslims vasten omdat het de wens en het gebod van God is. Van God, de Schenker van zoveel goeds. God schenkt de nimet ter ondersteuning van het bestaan, de bevrediging van legitieme verlangens en de verrijking van de betekenis van leven. Vasten in de Islam is zich onthouden van een deel van deze nimet van zonsopgang tot zonsondergang, als uiting van onderwerping aan de goddelijke wil. Als verdieping van dankbaarheid jegens God die de mens zo rijkelijk voorziet. Bij de moslims staat de Ramadan centraal, en het Ramadan-feest is een feest precies vanwege het afsluiten van de Ramadan.

Bij christenen heeft het vasten allereerst relatie met historische herinnering. Het Joodse volk moest veertig jaar door de woestijn zwerven voordat men het Beloofde Land kon betreden. Jezus trok zich veertig dagen terug in de woestijn

voordat Hij begon aan Zijn openbare leven. De veertigdagentijd is een tijd van bezinning op onze heilsgeschiedenis. Het is dan ook een periode die gekoppeld is aan de viering van de Opstanding, de Bevrijding uit de macht van het kwaad en de dood (christelijk), de bevrijding uit de slavernij van de farao (joods).

Weinig carnavalvierders weten nog dat die uitbundige vreugde de opmaat is naar de soberheid van de vastentijd waarin het lijden van Christus, in het perspectief van de Bevrijding uit de macht van de dood het oerthema is. Het christelijke Pasen heeft zijn diepe betekenis door het geloof in de erfzonde en de noodzaak daaruit door God bevrijd te worden om te kunnen leven. De vasten zelf heeft intussen voor velen nauwelijks nog een materiele zin en vorm.

De vastentijd is dus omgeven met een complexe theologische symboliek. Er wordt altijd weer veel energie gestoken in "de uitleg". En christenen zoeken dus ook altijd naar overeen- vindingen en begrijpelijke zin-

geving. De vastentrommel waar ik als kind de snoepjes in bewaarde die ik in de week kreeg en dan 's zondags allemaal opat, werd in de jaren zestig een solidariteitstrommel met de Derde Wereld. Er zijn mensen die in de vastentijd proberen van een verslaving af te komen, of die te temperen. Niet roken, niet drinken.

Sociaal accent

Ook als sociaal gebeuren is er een verschil tussen Ramadan en vasten. Het vasten gebeurt wel eens als gemeenschap, bijvoorbeeld in kloosters, maar het gaat allereerst om een persoonlijk versterven dat je zelf vorm geeft. Je moet het ook eigenlijk voor je houden. "Als u vast, trek dan niet een somber gezicht." Moslims maken hun vasten juist heel zichtbaar en vasten sociaal en radicaal, de hele dag. Een totale onthouding zelfs van het drinken van water. Maar als de zon onder is, dan breekt ook elke dag het feest los, het liefst met veel mensen samen. In Turkije staan er grote tenten op markten waar veel mensen heen komen om samen de Iftar-maaltijd te gebruiken, de maaltijd van het breken van het vasten. Ramadan is een diep sociaal gebeuren. Je nodigt ook je vrienden en kennissen uit.

In de complexe symboliek van het christelijk vasten gaat nog een inzicht schuil dat weinig oplicht. De veertig jaar woestijn, de tijd van de Exodus, is de tijd waarin het volk de Tien Geboden ontving. Nadat ze bevrijd waren uit hun slavernij, want een volk dat onderdrukt wordt kun je geen morele eisen opleggen. Voordat ze in hun land kwamen, want zonder morele eisen aan zichzelf kan een gesetteld volk geen vrijheid leven zonder anderen tot slaaf te maken.

Vastentijd is ook een tijd om het evenwicht te hervinden tussen Uittocht en Intocht, tussen uitgebuit zijn en uitbuit, dominant en minderheid. Vastentijd als zoeken om het evenwicht te herstellen binnen de gemeenschap, opdat Bevrijding realiteit kan worden. Geen "allochtoon" en "autochtoon", maar samen één gemeenschap.

Ontmoeting met Islam en Dialoog

Jan Anne Bos

Met mijn koffertje Kerk en Vredemateriaal stort ik me in een ontmoeting met Islam en Dialoog in Rotterdam. Het is de week van de Hadj in en rond Mekka/Medina. Een goede gelegenheid om eens samen te spreken over wat je met 'heilige plaats' bedoelt. Een ervaringsdeskundige moslim vertelt ervan.

En al gauw heb je het dan over heilige personen en gelegenheden en tempels. Daarna leidt een christen het onderwerp in. (De moslimse gastvrijheid is kamerbreed.) Als er dingen van lofprijzing en bezinning gebeuren onder het oog van God (woorden, daden, gemeenschap) die mensen niet schaden, dan kun je beginnen te spreken van heiligen. Heilig is dus niet al heilig als er

heilig op staat! En we praten door tot op de heilige plaatsen in stadions en in de eigen buurt. Momenten waar je wat van 'krijgt'. We krijgen een idee hoe echte heilige mensen eruit moeten zien. En niet die quasi heilige rakkers van de (semi-religieuze) commercie. Het woord heilig, of liever wat er gebeurt als er iets heiligs gaande is, zal dat altijd (?) overleven. Zonder veel woorden

verstonden we elkaar ook wel dat er niet zoets kan zijn als 'heilige oorlog'. En we streken eens nadenkend door onze baarden...

We mogen jaloers zijn op de regionale afdelingen die Islam en Dialoog al weet te runnen. Het is een uitdaging daar als Kerk en Vrede-leden met hen in gesprek te komen. Het is inderdaad tijd voor samenwerking.

60 jaar na dato: Oorlog Nederland-Indonesië

Julian Volz

1946 - Februari

22 feb: Het Rode Kruis schat het aantal Europeanen, die zich in Indonesische handen bevinden op 30.000 - 35.000
28 feb: Nederlands-Indische regering bekrachtigt eis van 10 feb: volledige zelfbeschikking van Indonesië
29 feb: begin terugtrekking Brits-Indische troepen uit Indonesië (benodigde tijd: 6 maanden)

Maart

1 mrt: Sjahrir's kabinet opgeheven met uitbreiding als doel. Generaal pardon voor collaboratie met Japan door Nederlands-Indische regering
2 mrt: bezetting van Bali door Nederlandse troepen begint (arriveren op Oost-Bali)
6 mrt: Japans door Nederlands-Indisch geld vervangen ter bestrijding van inflatie
8 mrt: kleine Soenda-eilanden door Nederland bezet (bevolking blijft rustig)
9 mrt: negen bataljons Nederlandse troepen op Java geland,

krachtig protest van minister-president Sjahrir: "schending van Indonesische soberheid"; Soekarno verbiedt aannemen Nederlands-Indisch geld
12 mrt: Sjahrir stelt nieuw kabinet in, er zijn noch communisten noch volksfront vertegenwoordigers bij
13 mrt: Bespreking Gouverneur-Generaal van Nederlands-Indië Van Mook met Sjahrir begonnen
23 mrt: communistenleider en oprichter van het volksfront Tan Malaka gearresteerd
25 mrt: nog steeds 26.000 Japanezen in midden-Java (niet onder controle)
27 mrt: Nederlandse strijdkrachten op Lombok geland
29 mrt: Verklaring Nederlandse regering vanwege landing op Java: militaire macht noodzakelijk omdat Britse c.q. Brits-Indische troepen vervangen moeten worden, er zijn nog veel gewapende Japanse troepen op het eiland, vroegere geïnterneerden en krijgsgevangenen zijn in gevaar

April:

8 apr: Volksfront in Sumatra opgericht; Van Mook, Clark Kerr en Indonesische delegatie in Nederland
9 apr: Indonesische luchtmacht opgericht
20 apr: "Nationaal Comité" in Sumatra opgericht; Sumatra krijgt Status van autonome provincie
23 en 24 apr: Nederlands-Indonesische bespreking op het landgoed "De Hoge Veluwe" en in Den Haag.
De vormgeving van de Indonesische republiek vormde een struikelblok.

Mei

Regeringsverklaring: erkenning Republiek Indonesië als onderdeel van een federatief gemeenbest Indonesië dat zelf als deelgenoot zal optreden naast Nederlands Suriname en Curaçao in het Koninkrijk der Nederlanden. Nederland bereid het de-factogezag der republiek te erkennen over die delen van Java en Madura die niet behoren tot de door geallieerde troepen beschermde gebieden

8 mei: Van Mook terug in Batavia, wil de besprekingen met de republikeinen zo spoedig mogelijk hervatten
14 mei: commando-overdracht in Oost-Java van Britten aan Nederlanders
16 mei: Van Mook zegt dat de

grens van de Nederlandse concessies is bereikt.
22 mei: Radiotoespraak Van Mook: In het nieuwe Indonesië zal behoorlijk plaats zijn voor alle Nederlanders die de gewijzigde toestanden begrijpen en aanvaarden.

Vrolijk en vroom op weg naar Pasen

Piet Vliegenthart

Als ik google op "veertigdagenkalender" krijg ik 59 hits. Dat valt me eigenlijk een beetje tegen. Ik meende dat dit fenomeen zich in een veel grotere populariteit mocht verheugen, een kalender met voor iedere dag op weg naar Pasen iets om te overdenken. Maar dat maakt een uitgave zoals die nu voor me ligt des te aardiger en belangrijker. Het is een veertigdagenkalender geschreven door Kees Posthumus, "Vrolijk Vroom. Inspiratie voor de Veertigdagentijd". Het is een mooi uitgegeven kalender. Het bevat persoonlijk getinte stukjes waarbij iedere dag

van de week een bepaald accent heeft. Zo is de maandag "de dag van de wereld", dinsdag "de dag van de woestijn", enz. Telkens staat er een tekst uit de Naardense bijbel bij afgedrukt. Als je op weg naar Pasen gaat en tot veertig telt, dan horen de zondagen er niet bij. Die staan al in het teken van de Opstanding. Voor die dagen is er telkens een bijzonder recept, vaak met een pakkende naam. Zoals "Heilige boontjes", of: "Kaaastaart uit Kana". U begrijpt, deze kalender staat mij wel aan. Snel bestellen, zou ik zeggen.
Bij Narratio in Gorinchem (084) 830 95 98 ISBN 9052632340, prijs € 7.50.

8 maart

Demonstratie voor vrouwenrechten in Iran - Malieveld, Den Haag - 12:00
Op 7 maart komt een grote groep prominente progressieve Iraanse vrouwen van over de hele wereld naar Den Haag om op internationale vrouwendag te demonstreren voor meer rechten voor vrouwen in Iran. De demonstratie vormt de afsluiting van een tournee die in de eerste week van maart in Duitsland begint. Organisatie: Stichting Prime. Info: 070 3050415 / 06 55 36 23 13. E-mail: prime95@prime95.nl. Web: www.prime95.nl/index2.htm.

18 maart

Internationaal demonstraties 'No More Wars'
In Nederland alternatieve dodenherdenking op de Dam in Amsterdam (13.00 uur), zie de achterpagina.

18 en 19 maart

Vrouwen uit Islam en Christendom: veiligheid, vertrouwen en vrede - Amsterdam
Als vrouwen uit beide religies

kijken we naar ingrediënten voor een gelukke ontmoeting tussen mensen en tussen culturen en religies. Ook lezen in koran en bijbel. Met kinderprogramma bij voldoende deelname. Begeleiding: Martina Heinrichs (DAC). Dominicaans Activiteiten Centrum. Tussen 60 en 135 euro; kinderen 20% korting. Aanmelden voor 3 maart. Org: Dominicaans Activiteiten Centrum, St. Al Nisa, St. Islam en Dialoog en Protestantse Kerk in Ned.. Info: 026-3264422. E-mail: info@dominicaanscentrum.nl. www.dominicaanscentrum.nl.

18 tot en met 26 maart

Europese actieweek tegen racisme en intolerantie
Zie de achterpagina

17 april

Paasmars voor Vrede 'Kies Voor

Agenda

Vrede' - Spuiplein, Den Haag - 12.30 uur
Apolitieke Paasmars door de stad naar het Vredespaleis. Muziek, sprekers, dichters, dansen voor Vrede. Organisatie: Haags Vredes Platform en anderen. E-mail: maroha2005@yahoo.co.uk. Web: www.haagsvredesplatform.nl.

22 april

Grensoverschrijdende Tsjernobyl-herdenking - Gronau/Almelo - 10.30 - 17.00 uur
Herdenking ramp Tsjernobyl 20 jaar geleden. Bij de Duitse en Nederlandse uraniumverrijkingfabriek en in de binnenstad. Org: Duits-Nederlands anti-Ureco Overleg. Web: home.hetnet.nl/~antinuclear/.

25 april

Internationale vredesconferentie

Science, technology and peace - Eindhoven - 8.00-17.00 uur
Focus op conversie en transformatie van technologische aspecten. Technische Universiteit (TU/e), Blauwe Zaal. Organisatie: Vredescentrum van de TU/e. Info: 040-2474546. E-mail: vredescentrum@tue.nl. Web: www.tue.nl/vredescentrum.

13 mei

Algemene Ledenvergadering Kerk en Vrede
's Middags samen met andere organisaties themagedeelte over 'veiligheid en ontwikkeling'. Meer informatie en aanmelding: secretariaat@kerkenvrede.nl

19 tot en met 21 mei

Tweede Nederlands Sociaal Forum - Nijmegen
Er komt een volledig NSF-dorp met workshops, debatten, op-

tredens en overnachtingsmogelijkheden. Dit alles onder het WSF motto: 'een andere wereld is mogelijk'. Thema's: milieu, vrede, solidariteit, mensenrechten, strategie en alternatieven. Info: 020-5507362. E-mail: info@sociaalforum.nl. Web: www.sociaalforum.nl.

24 mei

Internationale Vrouwendag voor Vrede en Ontwapening
Wakes bij vluchtelingengevangnissen:
Elke eerste zondag van de maand:
- Wake bij Detentiecentrum Zeist, Rihellevweg 13, Soesterberg, 16.30 uur. Info: 030-6920592 / 06-38795678 of 030-6975362 / 06-29025008.
- Wake bij Uitzetcentrum Zestienhoven, Airportbaan 18, Rotterdam, 19.00 uur. Info: ROS Connie vd Broek: 06-25383472.
Elke tweede zondag van de maand:
- Wake bij Grenshospitium, Tafelbergweg 10, Amsterdam Zuid-Oost, 14.00 uur. Info: 020-6998996

Colofon

Vredesspiraal is het kwartaalblad van de Vereniging Kerk en Vrede.

Redactie

Mark Akkerman (eindredactie), Jan Anne Bos, Héleen Broekema, Willie Gardien, Leen van den Herik, Yosé Höhne-Sparborth, Gerda Langereis, Piet Vliegenthart

Aan dit nummer werkten verder mee: Martha Berends (Amnesty International), Janny Beekman, Mario Coolen,

Sjon Donkers (Overcome), Marijke Katsburg (Overcome), Saskia Kouwenberg, Jan Schaake, Wout van der Spek (Overcome), Julian Volz, Werkgroep Kerken (Overcome), Harry Zeldenrust

Redactie- en administratieadres

Vredesspiraal, Postbus 1528, 3500 BM, Utrecht. Telefoon: 030-2316666, fax: 030-2714759
Email: vredesspiraal@kerkenvrede.nl

Kerk en Vrede

Kerk en Vrede is een landelijke vereniging van mensen die binnen en buiten

de kerken actief zijn voor ontwapening en geweldloosheid. Het alom heersende geloof in geweld - ook binnen de kerken nog niet overwonnen - moet weerlegd en ontzenuwd worden. Elke poging tot (christelijke) rechtvaardiging van militair geweld en van voorbereiding daartoe verhindert de dienst der verzoening waartoe kerken en christenen geroepen zijn.
Als u het werk van Kerk en Vrede onderschrijft en wilt steunen, meldt u dan aan als lid of donateur. Leden betalen tenminste € 36,50 per jaar (inclusief een abonnement op Vredesspiraal en een aantal keer per jaar een ledenbrief).

Kerk en Vrede, Obrechtstraat 43; Postbus 1528, 3500 BM Utrecht; telefoon: 030-2316666; fax: 030-2714759; giro 435382
Email: secretariaat@kerkenvrede.nl; www.kerkenvrede.nl

Abonnement

Leden van Kerk en Vrede ontvangen Vredesspiraal gratis.
Een abonnement op het blad kost €15 per jaar.

Lay-out en druk

Narratio, Gorinchem
ISSN-nummer: 1574-2725

AWACS: oorlog tegen mensen en tegen bomen

Mark Akkerman

Op maandag 9 januari startte de kap van zes hectare van de Schinveldse Bossen.

Deze kap, die na jarenlang verzet van de kant van de bewoners van Schinveld en Brunssum uiteindelijk toch plaatsvond, was volgens de NAVO en het Ministerie van Defensie nodig omdat de bomen de veiligheid van de AWACS-vliegtuigen, die op de naast het bos gelegen Vliegbasis Geilenkirchen zijn gestationeerd, in gevaar zouden brengen.

Overlast en aktie

In het bos was sinds begin december een aktiekamp van GroenFront! gevestigd, dat op massale steun vanuit de bevolking kon rekenen. Een unicum voor doorgaans vrij geïsoleerd opererende radicale activisten. De bewoners van de nabijgelegen plaatsen, deels verenigd in de Vereniging Stop AWACS, strijden, steeds massaler, al 27 jaar tegen de overlast die de AWACS veroorzaken. Het gaat dan met name om de geluidshinder en de gezondheidsschade ten gevolge van de uitstoot van uitlaatgassen en roetdeeltjes. De extreem laag overvliegende vliegtuigen produceren, ruim 3000 keer per jaar, meer dan 100 decibel geluid. Ter vergelijking: de meeste gemeenten houden voor grote buitenevenementen een geluidsgrens aan van tussen de 80 en 90 decibel. En 10 decibel meer betekent een vergroting van de geluidsterkte met een factor tien.

Terwijl ik tijdens de ontruiming van het aktiekamp m'n hoogtevrees maar gedeeltelijk wist te overwinnen om de nacht en de halve dag in de kou op vijf meter hoogte op platformpje in een boom te zitten, en daarna tien uur in een arrestantenbus, was er ruim voldoende tijd om naast de overlast voor de regio ook de militaire rol van de AWACS

eens op een rijtje te zetten.

Rol en inzet van de AWACS

In 1978 werd besloten de basis Geilenkirchen, na 10 jaar buiten gebruik te zijn geweest, weer te openen voor het gebruik van AWACS-vliegtuigen. In 1982 was deze heropening een feit. Het doel was het bewaken van het 'ijzeren gordijn.'

De officiële naam van de vliegtuigen is E-3A, maar doorgaans worden ze AWACS genoemd. Dat staat voor Airborne Early Warning and Control System. Het zijn radarvliegtuigen die eigendom zijn van de NAVO en een gemengde bemanning, afkomstig uit diverse NAVO-landen, hebben. Naast bewaking en monitoring van het luchtruim, kunnen ze ook tactische gevechtsleidingsfuncties vervullen.

De AWACS hebben sinds het begin van de jaren '90 bij diverse oorlogen een belangrijke rol gespeeld. Tijdens de Tweede Golfoorlog werden ze van augustus 1990 tot maart 1991 in het oosten van Turkije gestationeerd. Ze monitorde lucht- en zeevaartverkeer boven en op de Middellandse Zee en surveilleerden langs de Iraaks-Turkse grens.

Sinds juli 1992 worden de AWACS extensief ingezet boven de Balkan. Met name tijdens de Kosovo-oorlog in 1999 speelden ze een belangrijke rol. "Een AWACS-vliegtuig is de 'spin in het web' van de NAVO in het luchtoffensief tegen Joegoslavië", zo stond te lezen in het NRC Handelsblad van 1 april 1999. En het Belgische militaire tijdschrift VOX meldde in juni 1999: "Zonder de AWACS was de lucht oorlog gewoon onmogelijk geweest." Uit hetzelfde artikel blijkt ook het haast vervreemdende karakter van de

hoogtechnologische oorlogsvoering, waarbij er geen sprake meer is van directe confrontatie met de tegenstander: "Volgens de Nederlandse tactische instructeur had de oorlog iets surrealistisch, alsof een computerspelletje realiteit was geworden: 'Drie dagen oorlog per week. Tussentijds waren we thuis met ons gezinnetje.'" Toen op de eerste avond van de operatie "Allied Force" (de Kosovo-oorlog) een Nederlandse F-16 een Servisch Mig-vliegtuig neerhaalde, stond deze F-16 onder operationeel commando van een AWACS.

Tijdens de oorlog tegen Afghanistan werden vijf AWACS-toestellen uit Geilenkirchen tijdelijk overgeplaatst naar de Verenigde Staten. Ze vervingen daar Amerikaanse AWACS, die zo vrij kwamen voor deelname aan de oorlog. De NAVO-vliegtuigen hielden zich tussen 9 oktober 2001 en 16 mei 2002 bezig met bewa-

king van het Amerikaanse luchtruim.

Begin 2003 werden de AWACS ingezet ter ondersteuning van de inval in Irak. Ze werden gestationeerd in Turkije om het Turkse luchtruim te beschermen tegen een eventuele Iraakse aanval. Naast de rol die de AWACS in de genoemde oorlogen spelen worden ze vooral ingezet voor de bewaking van het luchtruim en de beveiliging van bijeenkomsten van bijvoorbeeld de G8 en de NAVO en van grote evenementen, zoals de Olympische Spelen. Het me-

rol gespeeld. De AWACS-vloot behoort bovendien tot het weinig echt collectieve militaire materieel van de NAVO als zodanig. Er wordt dan ook uitvoerig mee geschermd als een zeer belangrijk onderdeel van de NAVO en een schoolvoorbeeld van samenwerking op militair-operationeel gebied. In deze symboolfunctie ligt dan ook, meer dan in het zogenaamde militaire belang, de werkelijke reden voor de aanwezigheid van de AWACS op Vliegbasis Geilenkirchen.

Voortgaande akties

Na de kap van de genoemde 6 hectare, staat nog eens tussen de 1 en 14 hectare bos op het spel. Mogelijk worden een aantal vluchten verplaatst naar een ander land, wat weliswaar de omwonenden van de basis wat rust geeft, maar het probleem verder alleen maar verplaatst. Stillere motoren zullen er voorlopig niet komen, omdat met name de Verenigde Staten hun geld liever aan andere zaken uitgeven.

De bezwaren rond geluidsoverlast en gezondheidsschade blijven dus natuurlijk voortduren. Het anti-militaristische argument tegen de AWACS lijkt hierbij af en toe een beetje in het niet te vallen. Het is echter van groot belang dat het verzet tegen de AWACS mede gebaseerd wordt op protest tegen de militaire inzet van de AWACS en de tienduizenden doden en gewonden waar ze door middel van die inzet een bijdrage aan geleverd hebben.

De akties tegen de AWACS gaan ondertussen gewoon door. Op 22 januari vond er een door de Vereniging Stop AWACS georganiseerde fietstocht voor sluiting van de basis plaats. Op 4 februari eisten honderden inwoners van Schinveld tijdens een demonstratie in het gekapte bos het vertrek van de AWACS. Laten we daarbij voorop houden dat, alleen al gezien de militaire rol van de AWACS, een met enige regelmaat gesuggereerde verplaatsing van de basis naar een ander land geen optie kan zijn. De sloop is de enige plek ze thuishoren.

De militarisering van de Europese Unie

Jan Schaake

Terwijl Kerk en Vrede blijft pleiten voor een daadwerkelijk Europees vredesproject, gaat de militarisering van de Europese Unie onverdroten voort. Het Europees Veiligheids- en Defensiebeleid (EVDB) bestaat op papier uit een militaire en een civiele poot. Dat die civiele poot geen burgervredeswerk inhoudt, maar politiediensten, wisten

we al. In januari 2006 ging evenwel een heuse European Gendarmerie Force (EGF) van start. Een militaire politiemacht waartoe de defensie-ministers van Frankrijk, Italië, Nederland, Portugal en Spanje in september 2004, onder Nederlands EU-voorzitterschap, besloten. Een belangrijke stap naar de vorming van een staande Europese legermacht, zo stelde de Oostenrijkse defensie-minister tijdens de opening van het

hoofdkantoor van het EGF. De EGF vormt volgens hem een onmisbare schakel tussen de militaire en civiele EVDB-poot.

En dan het Europees Defensie Agentschap (EDA). Volgens sommigen bedoeld om wat meer efficiëntie te brengen in het Europese aankoop- en ontwikkelingsbeleid van nieuwe wapensystemen. Als Kerk en Vrede stelden we dat het om de verhoging van de daarmee gemoeide uitgaven zou gaan. Op 9 februari jl. bracht Javier Salona, de grote baas van het Europees veiligheids-

beleid, uitkomst tijdens een door EDA georganiseerde 'research and development' conferentie: doel van EDA is om de militaire onderzoeks- en ontwikkelingsbudgetten weer te laten groeien zodat een Europese wapenindustrie zich over enige tijd weer kan meten met de Amerikaanse. Het is niet altijd fijn om gelijk te krijgen.

Jan Schaake is algemeen secretaris van Kerk en Vrede.

'BREKEN MET BUSH: NIET MEER DODEN**18 maart – Museumplein, Amsterdam****13.00 uur – Demonstratie****15.30 uur – Alternatieve dodenherdenking**

In de politieke discussies over Nederlandse oorlogsdeelname wordt systematisch weggemoffeld dat in een oorlog doden vallen, mensen worden vernietigd. In onze media wordt nog wel aandacht besteed aan de ruim 3.000 gesneuvelde Westerse militairen en gedode burgers en de niet te verzwijgen misstanden in Abu Graib en Guantánamo Bay. Maar over de 32.000 tot 180.000 doden aan Iraakse en Afghaanse zijde, veelal gewone, ongewapende burgers, krijgen we nauwelijks iets te horen. Laat staan over de nog veel grotere groepen gewonden en ontheemden. Kennelijk zijn Iraakse of Afghaanse slachtoffers minder belangrijk dan Westerse. Stop dit internationaal racisme!

Stop de bezetting van Irak

Op 18 maart 2006, drie jaar na de invasie in Irak en aan het begin van de anti-racisme-week, vraagt het Platform tegen de 'Nieuwe Oorlog' aandacht voor deze slachtoffers. De bevolkingen van Irak en

Afghanistan die ongevraagd slachtoffer worden gemaakt van de Westerse strijd tegen het terrorisme, de Westerse afkeer van bepaalde regimens, de Westerse economische politiek en de Westerse bezetting onder het mom van 'Westerse beschaving'. Die houding is koloniaal en zelfs racistisch. Rudyard Kipling, de dichter van het Britse Imperialisme, schreef het al op zijn onnavolgbare wijze "Take up the white man's burden" of anders gezegd: 'zonder onze goedbedoelde bevoogding reddend ze het daar niet'.

Troepen uit Afghanistan

De Nederlandse politiek, de militaire vakbonden en veel ouders maken zich zorgen over de grote risico's die de Nederlandse militairen in Afghanistan zullen lopen. Het gewapend verzet in Zuid-Afghanistan, maar ook in het rustig gewaande noorden, neemt sterk toe. Dat gebeurt vooral in reactie op het Westerse optreden, in Afghanistan zelf, maar ook op de bezetting van Irak, die van

Palestina of op de vernedering door de Deense cartoons. Rust en wederopbouw in Afghanistan, Irak of elders is alleen mogelijk als deze vernedering en de bezetting van Arabische en islamitische landen beëindigd worden. De uitzending van Nederlandse militairen naar Afghanistan kunnen we nu nog stopzetten. Beter ten halve gekeerd ...

Geen oorlog tegen Iran

Ondertussen lijkt de geschiedenis met de Irak-oorlog zich in Iran te herhalen. De inspecteurs van het Internationaal Atoomenergie Agentschap verklaren geen bewijs te hebben van een Iraans kernwapenprogramma, maar de VS bereiden een aanvalsoorlog voor. Door deze oorlogsdreiging winnen de conservatieve krachten het in Iran van de democratiseringsbeweging. Een oorlog brengt dus geen democratie naar Iran. Ook voor de vermeende ontwikkeling van kernwapens is een oorlogsdreiging niet het juiste antwoord; de voortgaande ontwikkeling van kernwapens in de Westerse wereld, met name Israël, Frankrijk en de Verenigde Staten toont de hypocrisie van "het Westen".

Breng wapens onder controle!

Oorlog, armoede, mensenrechtenschendingen; de gevolgen van ongecontroleerde wapenhandel zijn vernietigend. Vaak komen wapens in verkeerde

handen terecht, met heel veel leed tot gevolg. Dat kan veranderen als regeringsleiders van over de hele wereld afspreken de wapenhandel te controleren. Amnesty International dringt samen met vele andere organisaties aan op een VN-verdrag om dat te regelen. U kunt ons daarbij helpen.

Kom in actie

In het hart van deze Vredesspiraal vindt u een actiekaart aan premier Balkenende. Teken de kaart en verstuur hem. Hoe u verder voor een VN-wapenhandelsverdrag in actie kunt komen, ziet u op www.amnesty.nl.

'Actieweek tegen racisme en intolerantie' 18-21 maart

21 maart is de VN-dag tegen racisme. Het Platform Allemaal anders Allemaal gelijk organiseert rondom die dag een actieweek tegen discriminatie en intolerantie. Er wordt vooral gehoopt op veel plaatselijke initiatieven in het hele land gedurende deze week. Maar landelijk worden ook een paar zwaartepunten neergezet.

Voor geloofsgemeenschappen die in deze week in hun liturgische bijeenkomsten aandacht willen geven aan de acties, zijn er enkele suggesties te vinden op de website van Kerk en Vrede.

De actieweek wordt geopend met de alternatieve dodenherdenking op het Museumplein

in Amsterdam (zie elders op deze pagina). 's avonds is er in Mozaïek, Amsterdam, een culturele manifestatie. Op 21 maart wordt in de Buchmanzaal, stadhuis Amsterdam, het "Identificatiebewijs tegen discriminatie" aangeboden. Op 22 maart is er een debat "Hoe vrij is de meningsuiting in Nederland?" en op 24 maart: "De "harde aanpak", naar welk land voert ons dat?" De actieweek zal worden afgesloten met een culturele manifestatie in Amsterdam. Plaats nog niet bekend bij redactie-sluiting. Nadere informatie bij info@emcemo.nl

Het "Identificatiebewijs tegen discriminatie" is een soort paspoort waarin je je persoonsgegevens kunt vermelden en een pasfoto kunt plakken. Vervolgens staan er enkele korte teksten in over onder andere islamofobie en homofobie. Ook een stukje uit Artikel 1 van de Grondwet.

Men wil dit Identificatiebewijs zoveel mogelijk verspreiden en hoopt dat veel mensen het zullen gebruiken in plaats van de formelere ID-kaarten. Dit als protest tegen de identificatieplicht, die racistische trekken vertoont in de controlestrategie.

Identificatiebewijzen zijn ook aan te vragen bij Kerk en Vrede (secretariaat@kerkenvrede.nl).

Vanuit kerken met moslims

De antiracisme-week valt eigenlijk altijd in de Vastenperiode; vorig jaar en in 2008 zelfs in de Stille Week. Een uitgelezen kans om in deze periode van bezinning juist ook contact te zoeken met moslims. Om te leren van elkaars geloofsbeleving en bepaalde onderdelen daarvan te delen. Zo kunnen we ook iets leren van de gastvrijheid die moslims en veel islamitische organisaties aan de dag leggen tijdens de Ramadan (zie ook het artikel op pagina 9 in deze Vredesspiraal).

Vanuit Kerk en Vrede en Islam en Dialoog willen we de komende tijd eens een aantal ideeën op een rijtje zetten om de onderlinge ontmoeting nog wat meer diepgang te geven dan het uiterlijk vertoon. Deze verschijnen de komende periode op onze website.'

BON (aankruisen wat van toepassing is)

- noteer mij voor € 15 als abonnee op het kwartaalblad Vredesspiraal, daarmee ondersteun ik ook het werk van Kerk en Vrede; ik wacht met betalen op de acceptgiro
- noteer mij als lid van Kerk en Vrede voor € 36,50 per jaar ik ontvang dan de Vredesspiraal en de ledenbrief van Kerk en Vrede; ik wacht met betalen op de acceptgiro
- ik meld me aan voor de bijeenkomst over ontwikkeling en veiligheid op 13 mei a.s. (zie pagina 4)

Stuur mij:

.. ex. **Overcome** voor gesprek en bezinning à € 0,50

- het boek "Pacifisme Nu" à € 8
- de brochure "Versluiserde Taal" à € 3
- een PACE-vredesvlag à € 10

bij het bestelde ontvang ik een acceptgiro

naam:

adres:

email:

Deze bon kunt u opsturen aan Kerk en Vrede, Antwoordnummer 4448, 3500 VB Utrecht (een postzegel mag, maar hoeft niet)

Zittend plassen, eieren en overspel

In Duitsland wordt mannen soms gevraagd zittend te plassen omdat het anders te veel spettert. Een van onze Duitse vrijwilligsters had dat ook bij ons ingevoerd met steun van alle vrouwen in huis en plastische uitbeeldende stickers op de toiletten. Voor mij heeft dit een progressief antipatriarchale smaak en is het in ieder geval handig bekeken want het scheelt veel schoonmaakwerk. In het nieuwe huis hangen die stickers er niet en is die regel vervaagd. We vragen ons af of we zittend plassen weer zullen invoeren.

Vroeger kregen wij één gekookt ei op zondag en daar kon je goed op groeien. Wij kopen nu per huisgenoot per week twee biologische eieren van vrijlopende kippen met niet afgebrande snavels en schrijven op elk ei de naam van de mens voor wie het is anders gaat het mis met de verdeling. Om stroom en water te sparen moet de wasmachine vol draaien. Walaba kreeg een Nederlandse vriend die wij erg aardig vonden. Maar nu blijkt dat hij getrouwd is en twee jonge kinderen heeft en vinden we het helemaal niet meer leuk om met hem aan tafel te zitten en hebben we gevraagd of ze dit huis niet meer voor overspel willen gebruiken.

Toen kwam Jonathan uit Amerika die graag bij ons mee wil komen wonen en werken. Met grote passie riep hij na een tijdje uit: "Wat een afschuwelijke controle is er hier over elk aspect van je leven en wat een schraperige afknijperij! Maar twee eieren per week, fruit op rantsoen, regels omtrent hoe je je kleren wast en met wie je omgaat en zelfs hoe je moet plassen willen jullie voorschrijven! Wat is barmhartigheid, wat is naastenliefde: een hoger stroom- en waterverbruik of controle op hoe iemand z'n kleren wast? Mensen hebben al helemaal niks, onbeperkt eieren en fruit is toch wel het minste wat we kunnen bieden?! En overspel is niet goed, maar dat is toch hun eigen verantwoording!? Wie vrij van zonde is, werpe de eerste steen!". Een andere kijk op dingen die ons vastgeroeste status quo-beschermers dwingt tot nadenken. Wat is liefde tot God en je naaste?

Frits ter Kuile